

[Skolöverstyrelsen]

Lgy⁷⁰

Läroplan för gymnasieskolan

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK ✓

100164 2020

2-årig beklädnadsteknisk linje

Supplement

Lärarhögskolan
Övre Husargatan 34
413 14 GÖTEBORG

SKOLÖVERSTYRELSEN 1970

Läroplan
408a

1

Ea

BIBLIOTEKET
LÄRRARHÖGSKOLAN
I GÖTEBORG

Lgyl

Läroplan

LÄRARHOGSKOLAN
I GÖTEBORG

för

gymnasieskolan

SKOLÖVERSTYRELSEN

Utbildningsförlaget

Supplement

BIBLIOTEKET
LÄRARHOGSKOLAN
I GÖTEBORG

Ex. 1

Tvåårig

Beklädnadsteknisk linje

reals

Förord

Läroplan för gymnasieskolan, som träder i kraft den 1 juli 1971, består av en **allmän del** (del I) och en **supplementdel** (del II), båda utgivna genom SÖ:s försorg enligt Kungl Maj:ts förordnande. Dessutom publiceras för vissa tvååriga linjer samt för de treåriga och fyraåriga linjerna särskilda **planeringssupplement** (del III).

Den allmänna delen (del I) innehåller av Kungl Maj:t fastställda Mål och riktlinjer, tim- och kursplaner samt av SÖ utfärdade allmänna anvisningar.

Supplementdelen (del II) innehåller kompletterande anvisningar och kommentarer för undervisningen i ämnen och kurser i anslutning till de genom Kungl Maj:ts beslut fastställda kursplanerna.

De för vissa linjer utgivna planeringssupplementen (del III) innehåller förslag till studieplaner i olika ämnen. Dessa förslag är avsedda som hjälp vid undervisningens planering och genomförande.

Av praktiska skäl är supplementdelarna (del II och del III) uppdelade på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär. SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelarna med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt efter hand meddelas SÖ.

Stockholm den 29 december 1970

Kungl Skolöverstyrelsen

- Produktion* ● 1970 Svenska Utbildningsförlaget Liber AB
- Formgivning* ● Paul Hilber
- Producent* ● Rune Jarenfelt
- Tryck* ● Berlingska Boktryckeriet
Lund 1971

Innehåll

TIMPLAN 4

MÅL- OCH HUVUDMOMENT 6

ANVISNINGAR OCH KOMMENTARER 7

Beklädnadsteknik, årskurs 1 7

Allmänna synpunkter 7

- 1 Introduktion 9
- 2 Maskiner, verktyg och apparater 11
- 3 Material för kläder 15
- 4 Måttagning, mönsterkonstruktion och tillskärning 20
- 5 Fackteckning 25
- 6 Dräkthistoria 28
- 7 Produktionsmetoder 32
- 8 Tillverkning av dam- och herrplagg 36

Beklädnadsteknik, årskurs 2, gren för damkläder

Allmänna synpunkter 41

- 1 Maskiner, verktyg och apparater 43
- 2 Material för kläder 46
- 3 Mönsterkonstruktion och tillskärning 49
- 4 Fackteckning 53
- 5 Dräkthistoria 55
- 6 Produktionsmetoder 59
- 7 Tillverkning av damkläder 63

Beklädnadsteknik, årskurs 2, gren för herrkläder

Allmänna synpunkter 67

- 1 Maskiner, verktyg och apparater 69
- 2 Material för kläder 72
- 3 Mönsterkonstruktion och tillskärning 75
- 4 Fackteckning 78
- 5 Dräkthistoria 80
- 6 Produktionsmetoder 83
- 7 Tillverkning av herrkläder 87

Timplan

Tvåårig beklädnadsteknisk linje

Ä m n e	Antal veckotimmar i årskurs	
	1	2
		Gren D och Gren H
Svenska	4	
Arbetslivsorientering	1	1
Beklädnadsteknik ¹	30—27	35—32
Gymnastik	2	2
Timme till förfogande	1	
Engelska	} 2 ≤3	≤3
B- eller C-språk		
Religionskunskap		
Psykologi		
Samhällskunskap		
Konsumentkunskap		
Matematik		
Musik eller teckning		
Summa	38	38

D = damkläder
H = herrkläder

¹ Beklädnadsteknik innefattar arbetsteknik och fackteori enligt följande (tidsangivelsen för fackteori är riktpunkt i den mån fackteorin icke enligt SÖ:s anvisningar helt eller delvis integreras med arbetsteknik).

Arbetsteknik	23—20	28—25
Fackteori	7	7

Klass som är sammansatt av elever från två årskurser får delas i årskursgrupper under högst fem veckotimmar i fackteori.

² Inom ramen av tre veckotimmar i varje årskurs skall elev välja minst ett av dessa ämnen enligt timplanen och kursplanen för ämnet i samma årskurs på tvåårig ekonomisk, social eller teknisk linje.

Tablå över linjen

Termin		
4	Gren för damkläder	Gren för herrkläder
3		
2		
1	Gemensamt	

Mål och huvudmoment

Beklädnadsteknik

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i beklädnadsteknik

inhämta kunskaper om både hantverksmässig och industriell tillverkning av kläder,

skaffa sig grundläggande färdighet i tillverkning av dam- och herrkläder samt utveckla förmågan att utforma produkter inom området,

utveckla förmågan att inhämta informationer och data i anvisningar, instruktioner, tabeller o dyl,

förvärva insikt om säkerhetsföreskrifter av olika slag och deras tillämpning,

utveckla förmågan att iakttä och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt förvärva insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet.

HUVUDMOMENT

- Maskiner, verktyg och apparater.
- Material.
- Produktutformning.
- Fackteckning.
- Produktionsmetoder.
- Tillverkning av dam- och/eller herrkläder.
- Arbetsplatsens skyddsfrågor.

Svenska

Samma mål och huvudmoment som för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna.

Arbetslivsorientering

MÅL

Eleven skall genom undervisningen i arbetslivsorientering

skaffa sig orientering om förhållandena på arbetsmarknaden och i arbetslivet,

skaffa sig viss orientering om samhällsekonomiska frågor,

skaffa sig kännedom om arbetsmarknadens organ samt fackliga och andra arbetsmarknadsorganisationer,

inhämta kännedom om arbetarskydd, företagsnämnder, företagsdemokrati, personalvård och andra samarbetsfrågor,

skaffa sig viss orientering om företagsorganisation, företagsekonomi och företagets målsättning samt debatten om dessa frågor samt

skaffa sig kunskaper om såväl fakta som olika värderingar om den enskildes uppgift, ansvar och rättigheter i en verksamhet samt om de anställdas förhållanden till företagsledning, arbetsledning och varandra.

HUVUDMOMENT

- Grundläggande rättsnormer. Arbetsetik.
- Arbetsmarknadsfrågor. Förhållanden i arbetslivet.
- Ekonomiska och sociala relationer mellan olika grupper på arbetsplatsen.
- Könrollsfrågan.
- Samhällsekonomiska frågor.
- Arbetsmarknadens organ. Fackliga organisationers centrala och lokala arbete.
- Anställningen.
- Anställningsvillkoren: arbetstidslagstiftning, sociala förmåner, löneformer och andra avtals- och förhandlingsfrågor.
- Arbetsplatsens skyddsfrågor.
- Företagsnämndsarbete. Företagsdemokrati.
- Olika företags funktion, organisation och ekonomi.
- Yrkesvals- och utbildningsfrågor.

Gymnastik

Samma mål och huvudmoment som för de tvååriga ekonomiska, sociala och tekniska linjerna.

Anvisningar och kommentarer

Beklädnadsteknik, årskurs 1

DELMOMENT		Rikttider	
		Arbetsteknik = A	Fackteori = F
1	Introduktion		10
2	Maskiner, verktyg och apparater	50	35
3	Material för kläder	10	40
4	Måttagning, mönsterkonstruktion och tillskärning	50	40
5	Fackteckning		60
6	Dräkthistoria		20
7	Produktionsmetoder	50	40
8	Tillverkning av dam- och herrplagg	640	35
		800	280

Allmänna synpunkter

Huvudmomenten ger en översikt och orientering om ämnets omfattning inom linjen. I delmomenten utvecklas närmare ämnesinnehållet.

För delmomenten anges rikttider för undervisningen, vilka motsvarar bruttolektionsantalet för arbetsteknik och fackteori enligt timplanen, arbetstekniken beräknad enligt det lägre veckotimantalet. Vid planeringen av undervisningen måste därför hänsyn tas till tidsbortfall för helgdagar, lovdagar o d.

Viss omfördelning av de angivna rikttiderna mellan och inom de olika delmomenten kan erfordras vid det praktiska genomförandet, bl a beroende på elevernas varierande förkunskaper, arbetsuppgifternas utformning, tillgång på övnings- och undervisningsmateriel samt lokala förhållanden.

Undervisningen i beklädnadsteknik syftar till att ge grundläggande färdigheter i såväl hantverksmässig som industriell tillverkning av dam- och herrkläder. Den skall ge ett yrkeskunnande som innefattar såväl manuella färdigheter som de fackteoretiska kunskaper som är nödvändiga för yrkesutövningen.

Utvecklingen inom beklädnadsbranschen känneteckas av snabba förändringar och omställningar både vad gäller produktionsmetoder och material. Det är därför nödvändigt att undervisningen planeras så, att elevernas förmåga att möta och acceptera dessa förändringar utvecklas.

Undervisningen byggs upp kring vissa plaggtyper. Det är emellertid nödvändigt att börja undervisningen med övningar ägnade att öva in den elementära tekniken för hand- och maskinsömnad samt pressning. Dessa övningar bör ske med hela klassen samlad och det är därvid viktigt att övervaka att kravet på precision i arbetet iakttas och att kontrollera handgrepp och arbetsrörelser. Undervisningen om de olika plaggtyperna inleds med en demonstration av det aktuella plagget, varvid den för arbetsuppgiften aktuella fackteorin genomgås. Möjligheterna att samordna undervisningen med övriga delmoment, exempelvis delmomentet om material för kläder, bör tillvaratas. Färdigandet av det första plagget bör ske med klassen samlad. Därefter kan eleverna individuellt utföra de olika arbetsuppgifterna. Utbildningen genomförs så, att varje elev i princip får tillverka 2-4 plagg av varje plaggtyp, av vilka några kan vara beställningsarbeten som provas. Huvudvikten skall dock läggas vid oprovade plagg.

För planläggning och uppföljning bör för varje elev göras anteckningar om genomförda arbetsuppgifter och utnyttjad tid. För detta ändamål bör någon form av kontrollkort användas.

För att eleverna skall få uppleva de roller i lagarbetet som de senare för uppleva - i varje fall om de kommer att ägna sig åt industriell tillverkning - bör de i viss turordning tilldelas uppgifter att exempelvis vara "skyddsombud", vara delansvariga för verktyg, städning och belysning. Uppgifterna måste naturligtvis tilldelas med urskillning och övervakas.

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1 Introduktion</p> <p>Eleven skall genom sina studier orientera sig om klädtillverkningens utveckling och omfattning, inhämta kännedom om arbetsmiljön i skolan samt skaffa sig kunskap om informationsmaterial och läromedel.</p>			
<p>1.1 Beklädnadsbranschen</p> <p>Hantverksmässig och industriell tillverkning av kläder</p> <p>Den tekniska utvecklingen</p> <p>Möjligheter till utbildning</p>		2	<p>Eleverna skall ges en orientering om den yrkesmässiga tillverkningen av kläder inom såväl hantverk som industri. Härvid berörs både den tekniska och kvantitativa utvecklingen. Denna kännetecknas av snabba förändringar och omställningar t ex då det gäller produktionsmetoder och material, vilket förhållande bör framhållas.</p> <p>Undervisningen skall även innefatta redogörelse för vilka möjligheter utbildningen inom den beklädnadstekniska linjen ger och hur denna är organiserad. Eleverna skall informeras om vilka krav som i olika avseenden kommer att ställas. Särskilt uppmärksammas kraven på teknisk och manuell färdighet.</p>
<p>1.2 Arbetsmiljön</p> <p>Skolan som arbetsplats</p> <p>Lokaler och material för undervisningen</p> <p>Ordnings- och skyddsföreskrifter</p>		3	<p>Eleverna informeras om hur skolan fungerar, om personal, lokaler, arbetstider, administration och ordningsfrågor m m. Särskild uppmärksamhet ägnas de lokaler och den materiel som eleverna kommer i kontakt med i det dagliga arbetet.</p> <p>Undervisningen kan inledas med en rundvandring genom skolan och åtföljas av en diskussion kring t ex ordnings- och skyddsfrågor.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1.3 Informationsmaterial och läromedel</p> <p>Studeteknik</p> <p>Arbetsinstruktioner</p>		5	<p>Avsnittet kan inledas med en redogörelse för utbildningens mål, innehåll och uppläggning i stort.</p> <p>Utbildningens uppgifter måste rent allmänt vara att skapa goda och dagsaktuella kunskaper men också att ge grunden för att kunna möta förändringarna inom yrket genom fortsatt utbildning och anpassning till förändrade eller nya arbetsuppgifter.</p> <p>Viktigt är att eleverna inte får blott tekniska och manuella kunskaper och färdigheter utan också kännedom om och träning i hur man tillägnar sig kunskaper och färdigheter. Det är därför angeläget att i början ägna uppmärksamhet åt tekniken att göra och läsa anteckningar.</p> <p>De arbetsmetoder som skall tillämpas i det praktiska arbetet bygger på analyser som utförts inom beklädnadsbranschen. Som resultat av dessa analyser har särskilda arbetsinstruktioner utarbetats. Dessa har i stor utsträckning utformats med tanke på elevens egen aktivitet. Det är därför av största vikt att eleverna informeras dels om arbetsinstruktionernas uppläggning, dels om deras användning. Utrymme bör ges för läsning och tolkning av arbetsinstruktionerna.</p> <p>Tekniken för elementär hand- och maskinsömnad har också analyserats med avseende på svårighetsgrad. Särskilda övningsserier har utarbetats för detta ändamål. Med hjälp av övningskurvor (diagram) kan eleven själv fortlöpande följa upp utbildningsresultat. Information skall ges om användningen av dessa övningskurvor.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2 Maskiner, verktyg och apparater</p> <p>Eleven skall genom sina studier inhämta kännedom om arbetsplatsens anordnande, skaffa sig kunskap om förekommande verktyg, symaskiner och pressutrustning samt skaffa sig färdighet i elementär hand- och maskinsömnad samt i pressning.</p>			<p>Undervisningen skall i största möjliga utsträckning samordnas med undervisningen om produktionsmetoder. Den inleds lämpligen med en allmän översikt över maskiner, verktyg och andra hjälpmedel, som är nödvändiga för klädtillverkning. Härvid kan även utvecklingen på området och dess betydelse beröras.</p>
<p>2.1 Arbetsplatsen</p>		1	<p>Stora krav ställs i arbetslivet på effektivitet. En av förutsättningarna att uppnå denna effektivitet är att noga planera och organisera arbetsplatsen. Riktiga arbetsställningar och korrekta handgrepp vid användning av de olika verktygen och maskinerna är också av stor betydelse, underlättar arbetet och kan även motverka tröttande och ensidigt muskelarbete. Det är därför viktigt att eleverna informeras om principerna för rörelseteknik. Kravet på lämplig belysning skall också uppmärksammas.</p> <p>Vid undervisningen måste olika risker vid arbete med symaskiner, pressning och tillskärning ständigt framhållas.</p>
<p>2.2 Handsömnadsverktyg</p> <p>Saxar och andra eggverktyg</p> <p>Syringar, fingerborgar, kriter, nålar</p>		1	<p>Undervisningen skall ge en översikt över förekommande verktyg, deras funktion och skötsel. Härvid behandlas de olika verktygens utnyttjande för skilda ändamål. Nålens olika längd vid användning av syring eller fingerborg kan t ex diskuteras. Vidare bör sambandet nål - tråd/silke - material belysas.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>2.3 Handsömnadsteknik</p> <p>Förstygn</p> <p>Sidstygn</p> <p>Efterstygn</p> <p>Specialstygn</p>	10	2	<p>I de handsömnadstekniska arbetsuppgifterna ingår bl a vissa stygntyper som måste övas upp till rutin-hastighet. De olika stygntyperna har analyserats med avseende på teknik och svårighetsgrad. Särskilda arbetsinstruktioner och övningsserier har utarbetats, vilka bör komma till användning i undervisningen. Betydelsen av rätt arbetsställning och riktiga handgrepp poängteras.</p>
<p>2.4 Symaskiner</p> <p>Raksömsmaskinens konstruktion och arbetssätt</p> <p>Reglering av trådspänning och stygnlängder</p> <p>Nålar och byte av nålar</p> <p>Hjälpapparater</p> <p>Sicksackmaskinens konstruktion och arbetssätt</p> <p>Overlocksmaskinens konstruktion och arbetssätt</p> <p>Blindstygnsmaskinens konstruktion och arbetssätt</p> <p>De vanligaste maskinfelen</p> <p>Daglig vård. Veckorengöring</p> <p>Pressarfötter, fällvikare, linjal m fl hjälpapparater</p> <p>Säkerhetsföreskrifter</p>	2	10	<p>Undervisningen om symaskiner skall huvudsakligen ge kunskap om maskinernas funktion, arbetssätt och handhavande. Beträffande specialmaskinerna är endast en orientering om funktion och arbetssätt möjlig. Reglering och inställning av stygnlängder och -bredder på såväl sicksack som overlocksmaskiner och blindstygnsmaskiner skall emellertid ingå. Undervisningen koncentreras i årskurs 1 i huvudsak till raksömsmaskinen och overlocksmaskinen. I samband med genomgången av raksömsmaskinen behandlas de vanligaste maskinfelen och deras avhjälpande.</p> <p>För att en maskin skall fungera är det nödvändigt att den rengörs och smörjs kontinuerligt. Man skall därför sträva efter att skapa rutiner för maskinskötsel.</p> <p>Olycksfalls- och elriskerna uppmärksammas.</p>
<p>2.5 Maskinsömnadsteknik</p> <p>Elementär maskinsömnadsteknik för raksömsmaskinen omfattande hastighetsreglering</p> <p>styrning</p> <p>hopläggningar</p> <p>fästningar</p>	30	10	<p>En mycket stor del av klädtillverkningen består i maskinsömnad. Det är därför synnerligen viktigt att den elementära maskinsömnadstekniken övas till rutin. Denna har liksom de olika stygntyperna analyserats med avseende på arbetsteknik och svårighetsgrad. Vissa av maskinsömnadsmomenten kräver längre inlärningstid än andra. Som resul-</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>Sömnadsteknik för sicksacks- och overlocksmaskiner omfattande hastighetsreglering styrning hopläggningar</p> <p>Teknik vid användning av förekommande hjälppapparater</p> <p>2.6 Pressutrustning</p> <p>Olika typer av pressjärn, deras funktion och arbetssätt.</p> <p>Presstemperaturer</p> <p>Pressdon</p> <p>Daglig vård. Veckovård</p>		4	<p>tat av dessa analyser har särskilda övningsserier utarbetats, vilka bör komma till användning i undervisningen.</p> <p>Utbildningsresultatet bör fortlöpande kunna följas upp med hjälp av övningskurvor (diagram).</p> <p>Vid undervisningen bör ständigt arbetsställningar och handgrepp uppmärksammas och kontrolleras.</p> <p>Undervisningen om pressutrustningen koncentreras till en början på de mest frekventa pressjärnen och pressdonen. I samband härmed uppmärksammas presstemperaturens betydelse vid pressning av olika material samt olika möjligheter till anpassning av presstemperaturen.</p> <p>Påpressbara mellanlägg blir allt vanligare, vilket kan göra det nödvändigt att redan i årskurs 1 behandla någon mindre typ av pressmaskin. I sammanhanget påpekas att apparater och maskiner måste vara S-märkta. Förutom de direkta elriskerna måste även riskerna med ånga uppmärksammas.</p>
<p>2.7 Pressteknik</p> <p>Pressteknik för olika material</p> <p>Sömpressning</p> <p>Formpressning</p>	8	4	<p>Vilken pressteknik som bör användas i olika fall är beroende av material, presstemperatur, pressunderlag samt den detalj som skall pressas. Några exakta regler för hur pressning bäst skall utföras finns ännu inte. För den elementära tekniken vid användning av pressjärn har emellertid vissa instruktioner utarbetats.</p> <p>Övningarna i pressning kan lämpligen till en början ske genom pressning av övningsdetaljer.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>2.8 Tillskärapparater och -maskiner</p> <p>Handskärmaskiners konstruktion och arbetssätt</p> <p>Bandsågars konstruktion och arbetssätt</p> <p>Daglig vård. Veckovård</p> <p>Säkerhetsföreskrifter</p>		2	<p>De hjälpmedel som används för det manuella tillskärningsarbetet inom industri och inom hantverk är inte desamma. Undervisningen kan först ägnas åt hjälpmedel och apparater, som används inom en hantverksmässig rörelse varefter en orientering ges om inom konfektionsindustrin använda apparater och maskiner.</p> <p>I samband med genomgången av handskärmaskiner och bandsågar skall säkerhetsföreskrifterna poängteras, bl a förbudet mot att ta bort skyddsanordningar.</p>
<p>2.9 Övrig materiel</p> <p>Prevdockor, kjoilmätare, speglar m m</p> <p>Material för mönsterkonstruktion</p>		1	<p>Undervisningen om hjälpmedel för mönsterkonstruktion och provning skall ske i direkt anslutning till undervisningen om måttagning, mönsterkonstruktion och tillskärning.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>3 Material för kläder</p> <p>Eleven skall genom sina studier</p> <p>skaffa sig kunskap om olika tygers egenskaper under användning,</p> <p>skaffa sig kunskap om textila material och deras bearbetning till beklädnads-material,</p> <p>inhämta kännedom om tygers tillverkningstekniska möjligheter samt</p> <p>inhämta information om varudeklaration och varumärkning.</p>			<p>Undervisningen om material för kläder skall i största möjliga utsträckning anknytas till undervisningen om tillverkning av ~~dam~~- och herrplagg. Stort utrymme bör ges eleverna att handskas med olika material och därigenom dra slutsatser om materialets egenskaper ur bearbetningssynpunkt.</p> <p>En vävnad består av olika komponenter, som alla har betydelse för den färdiga varan, såsom fiber och garn. Bindemönstret, trådtätheten och efterbehandlingen spelar också en stor roll i sammanhanget. Den tekniska bearbetningen måste alltid anpassas till fibermaterialet och till vad man med de möjligheter detta material ger har för önskemål i fråga om den färdiga varans egenskaper och utseende. Det kan vara lämpligt att i undervisningen utgå från den färdiga varan och sedan ägna de olika komponenterna ungefär lika mycket tid. Viktigast är dock materialet, garnet, bindemönstret och efterbehandlingen samt deras sammantagna betydelse för den färdiga varan.</p>
<p>3.1 Textila begrepp</p> <p>Textila begrepp</p> <p>Krav som ställs på en textilvara</p> <p>Textila materials utveckling</p>		3	<p>Undervisningen bör omfatta en exemplifiering av olika material och definition av begreppen tyg, trika, garn och fiber. Olika krav på bl a utseende, presshärdighet, hållbarhet, tvättållighet, modemsighet, isolerande egenskaper och tøjbarhet kan diskuteras i samband med textilvarors kvalitet. Vad som händer med en textilvara då den används belyses ingående.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>3.2 Textila fibrer</p> <p>Begreppet spinnbarhet</p> <p>Textilfiberns uppbyggnad</p> <p>Fibrernas ursprung och indelning</p>		2	<p>Utvecklingen på fiberområdet går snabbt. Nya metoder för framställning, förädling och efterbehandling av tyger tillkommer också. Detta kan leda till att materialet får andra och helt nya egenskaper, vilka kan kräva andra behandlingsmetoder vid klädframställningen än tidigare tillämpade.</p> <p>Med utgångspunkt från t ex bomulls- och ullgarn demonstreras vad som krävs för att en fiber skall låta sig spinnas. Framställningskostnadernas betydelse i detta sammanhang framhålls. (Jämför spindelväv, natursilke och blandmaterial).</p> <p>Materialens ursprung och indelning behandlas översiktligt, varvid tillgången på textila material kan diskuteras.</p>
<p>3.3 De viktigaste vävmaterialen</p> <p>Vegetabiliska fibrer</p> <p>Animaliska fibrer</p> <p>Konstfibrer</p> <p>Blandmaterial</p> <p>Materialens utseende, uppbyggnad och egenskaper</p>		12	<p>Undervisningen om de olika fibrerna bör i största möjliga utsträckning samordnas med den praktiska undervisningen. Undervisningen om animaliska fibrer bör således t ex ske i samband med tillverkningen av det första plagget av ylletyg.</p> <p>Fibrernas ursprung har viss betydelse för den färdiga varan. Undervisningen inriktas dock främst på fibrernas egenskaper. Fibrernas fysikaliska egenskaper har betydelse t ex för hållfasthet, tvättbarhet, hållbarhetsförlust, töjbarhet och elasticitet vid solbelysning.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>3.4 Framställning av tyg</p> <p>Principerna för spinning</p> <p>Principerna för framställning av vävda och stickade varor</p> <p>Framställning av non woven samt laminerade varor</p>		10	<p>Egenskaperna kan belysas genom utförande av enkla laborationer, t ex brännprov, avslitning av vått garn och enkla kemiska prov. Jämförelser kan göras mellan bomull och lin, natursilke, ull och rayon samt rayonsilke.</p> <p>Framställningen av konstfibrer är ur kemisk synpunkt komplicerad. Det är omöjligt att ge kunskap om annat än principerna för framställning av regenererade fibrer och syntetfibrer. Syntetfibrernas indelning i olika grupper har betydelse för bedömningen av det färdiga materialets egenskaper varför detta bör tas upp till behandling.</p> <p>Framställning av blandmaterial för- anleds oftast av en strävan att för- bättra varans egenskaper, att skapa en ny struktur på varan, att för- billiga varan m m. Diskutera t ex vad ull i blandning med rayonull och bomull, rayon, acetat och natur- silke samt inblandning av syntet- fibrer har för fördelar och nackde- lar.</p> <p>Sättet att spinna är beroende av fibermaterialet. Spinningens be- tydelse för det färdiga garnet kan exemplifieras genom en jämförelse mellan kangarn och kardgarn med avseende på utseende och fysika- liska egenskaper.</p> <p>Sättet att framställa varor påver- kar i hög grad deras egenskaper. Den egentliga vävnaden är den äldsta och ännu mest använda. Principen för vävning kan illustreras med hjälp av en miniatyrvävstol.</p> <p>Triksåtyger har fått en allt större användning vid tillverkningen av kläder. Triksåtygernas egenskaper</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3.5 Bindemönster</p> <p>Tvåskافت</p> <p>Kypert</p> <p>Satin</p> <p>Varptrikå</p> <p>Inslagstrikå</p>		4	<p>skiljer sig på olika sätt från vävda tygers; jämförelser bör göras vad avser tøjbarhet, sybarhet och formbarhet.</p> <p>Metoderna att genom olika system sammanfoga garn till tyger är många. Tillverkningsättet påverkar bl a tygets utseende, tøjbarhet och isolerande förmåga samt mönstringsmöjligheterna. Detta bör uppmärksammas vid genomgången av tvåskafts-, kypert- och satinvävnader. Dessa bindemönster skapar i sig ett visst mönster som kan vidareutvecklas genom användning av olika garnstruktur och/eller färg i varp och inslag. Undervisningen koncentreras till de så kallade egentliga bindningarna och huvudtyperna av trikåbindningar. I anslutning härtill behandlas även principerna för non woven.</p>
<p>3.6 Kvalitetsbedömning</p> <p>Principer för kvalitetsbedömning</p> <p>Kvalitetsbedömning av garn</p>	5	5	<p>Viss grundläggande undervisning om kvalitetsbedömning skall förläggas till årskurs 1. Begreppet kvalitet kan inte klart definieras. Det är emellertid viktigt att diskutera själva begreppets ungefärliga innebörd. I samband härmed ges en orientering om den metodik som tillämpas vid undersökningar av en varas egenskaper och vilka bedömningsgrunder som tillämpas vid undersökningarna. Ett garn bedöms utifrån dess finlek, jämnhet, snodd och tvinning. Alla dessa faktorer påverkar den färdiga varan, varför snodd och tvinning behandlas ingående, bl a genom upp-tvinning och undersökning av olika garner. I detta sammanhang behandlas också numrering enligt metrisk, engelska denier och TEX.</p>
<p>3.7 Val av material för kläder</p> <p>Val av tyg</p> <p>Val av sytråd och silke</p> <p>Val av tillbehör</p>	5	4	<p>Betydelsen av att materialet väljs med hänsyn till användbarhet, kostnad, sömnad, press, tvätt m m behandlas i direkt anslutning till undervisningen om tillverknig av</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
			plagg. Val av sytråd, mellanlägg och foder bör också diskuteras i direkt anslutning till det plagg som tillverkas.

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>4 Måttagning, mönsterkonstruktion och tillskärning</p> <p>Eleven skall genom sina studier skaffa sig kunskap om måttagning, inhämta kännedom om olika storlekssystem, skaffa sig kunskap om mönsterkonstruktion samt orientera sig om hur ett mode uppkommer.</p>			<p>Undervisningen om mönsterkonstruktion har ett direkt samband med undervisningen om produktionsmetoder. Mönsterkonstruktionen får under inga förhållanden bli till en teori skild från den praktiska tillverkningen av kläder.</p> <p>Eleverna bör konstruera mönster i naturlig skala. Först sedan konstruktionerna utförts kan de om så befinner sig nödvändigt ritas i en mindre skala.</p> <p>Då det förekommer ett flertal olika tillskärningssystem bör undervisningen inledas med information om dessa. Därvid bör framhållas att frågan om passform och konstruktionsmetod är individuell och beroende av formgivarens och företagens policy. I sammanhanget bör också skillnaderna mellan produktutformning för provade och oprovade plagg framhållas. Undervisningen inriktas på att lära eleverna förstå att ett grundmönster eller en så kallad grundmall endast är en utgångspunkt från vilken passform och modell utvecklas.</p>
<p>4.1 Måttagning</p> <p>Måttagning för damkläder</p> <p>Måttagning för herrkläder</p>	2	2	<p>All konstruktion av mönster bygger på måttagning eller vissa givna storleksmått. Vid konstruktion av mönster kan man utgå från ett större eller mindre antal. Vissa längd- och viddmått är dock nödvändiga för att en konstruktion skall kunna utföras. I sammanhanget bör dock framhållas att även kroppshållningen och kropps-konstitutionen har betydelse.</p> <p>Måttagningen bör när det gäller damkläder helst utföras utanpå väl-sittande kläder. Herrkläder mäts dels utanpå skjortan, dels utanpå kavajen.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>4.2 Storlekssystem</p> <p>Storlekssystem för damkläder</p> <p>Storlekssystem för herrkläder</p> <p>Storlekssystem för barnkläder</p> <p>Storlekssystem för behå- och korsett-artiklar</p>		2	<p>All mättagning skall göras då "kunden" står i normal ställning med kroppstyngden fördelad på båda fötterna.</p> <p>Efter demonstration av mättagning bör eleverna "ta mått" på varandra och därefter med ledning av mått-tabellerna för storlekssystem bestämma vilken storlek som passar.</p> <p>De storlekssystem som nu används inom den svenska konfektionsindustri bygger på företagna mätningar av olika människor. Systemen revideras kontinuerligt och för vissa av systemen, t ex centilongsystemet, gäller att de tillämpas på den europeiska marknaden. Storlekssystemen kan inte vara enhetliga över hela världen, bl a beroende på anatomiska olikheter människor emellan i skilda delar av världen. Det bör också observeras att systemen bygger på vissa sk standardmått, utifrån vilka modellkonstruktören skapar sin modell. Dennes uppfattning om behövliga tillägg för rörelsevidd och modets inverkan medför att plaggets storlek kan variera.</p>
<p>4.3 Konstruktion av mönster med utgångspunkt från grundmallar</p> <p>Grundmallar och deras användning</p> <p>Olika mönsterdelars benämning</p> <p>Ritmateriel</p> <p>Konstruktion av arbetsrock/förkläde</p> <p>Konstruktion av blus</p> <p>Konstruktion av helskuren klänning</p> <p>Konstruktion av blazer eller damjacka</p>	20	8	<p>Huvudvikten bör läggas vid konstruktion av mönster med utgångspunkt från grundmallar-mönster. Genom att man utgår från ett färdigt mönster underlättas elevens möjlighet att senare konstruera egna grundmönster. En förutsättning härför är att eleverna noga informeras om de olika mönsterdelarnas benämning och olika insnitts och markeringars funktion.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
4.4 Konstruktion av grundmönster	20	12	<p>Vid tillverkningen av det första plagget, vilket kan bestå av en arbetsrock eller ett förkläde, kan informationen om mönster inskränkas till livets delar. Det är lämpligt att konstruera detta mönster i en viss storlek utan anpassning till "personliga mått".</p> <p>I undervisningen bör ingå anpassning och konstruktion av grundmall för elevens eget behov.</p> <p>De mönster som konstrueras till de uppräknade plaggen bör utföras både i s k storlek och efter s k personliga mått.</p>
Skaler och skalmått			
Konstruktion av grundmönster till liv			
Konstruktion av ärmar			
Konstruktion av kjol			
Konstruktion av kavaj			
Konstruktion av dam- och herrbyxor			
Konstruktion av detaljer			<p>Undervisningen inleds med en demonstration av ritmateriel och andra hjälpmedel, varvid betydelsen av noggrannhet vid konstruktionen poängteras. Stort utrymme ägnas måttens användning vid konstruktionen och erforderliga tillägg för rörelsevidd, sömnad m m. Av hävd ritas mönster för damkläder utan tillägg för sömsmån medan mönster för herrkläder har vissa sådana tillägg. Någon enhetlighet har inte kunnat uppnås härvidlag. Det kan vara lämpligt att börja med mönstren för damkläder.</p> <p>Vidare kan det vara lämpligt att börja undervisningen i mönsterkonstruktion med detaljer (fickor, kragar, sleijfar etc) varefter eleverna bör övergå till konstruktion av rak kjol.</p> <p>Det konstruktionssystem som utarbetats inom SÖ i samråd med branschen är baserat på storleksmått och lämpar sig inte för "individuella" mönster. Grundmönstren bör därför utföras i en viss storlek.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>4.5 Provning</p> <p>Riktlinjer för provning</p> <p>Provning och anpassning av grundmallar för eget behov</p>	2	4	<p>För att man skall kunna prova ett plagg krävs erfarenhet och kunskap om såväl människokroppen som ömönster och material.</p> <p>Att definiera begreppet passform är svårt då uppfattningen om vad begreppet innebär varierar. Om hur ett plagg skall provas kan också meningarna vara delade. Vissa regler för en arbetsgång bör dock kunna följas.</p> <p>Vid provning bör utgångspunkten vara helheten från vilken man övergår till detaljerna. Ett viktigt moment i arbetet är t ex att kontrollera "balansen". Demonstration av provning bör kunna ske dels genom uppsättning av något plagg på docka, dels genom provning på någon elev.</p> <p>Med utgångspunkt från grundmönster bör eleverna sedan kunna prova något plagg på en docka eller en kamrat. Läraren bör hjälpa varje elev att få ett individuellt grundmönster anpassat.</p>
<p>4.6 Beräkning av materialåtgång</p> <p>Tygåtgång för arbetsrock, klänning, blus, kjol och byxor för olika tygbredder</p> <p>Tygåtgång för yttyg och foderåtgång till dräktjacka, blazer samt herr- och dambyxor</p>	6	2	<p>Till planeringsarbetet för klädtillverkning hör även att beräkna tygåtgången. Undervisningen inleds med en demonstration av mönsterutläggning med särskilt uppmärksammande av trådriktning och tygets mönstring. Vidare bör förekomsten av olika tygbredder beaktas. Jämförelser mellan tygåtgången vid olika tygbredder utförs. För att underlätta arbetet bör man göra tygberäkningarna med mönster och material i skala 1:4 eller 1:5.</p> <p>Beräkningarna för de olika plaggen skall göras i direkt anslutning till tillverkningen av respektive plagg.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>4.7 Mode- och klädkunskap</p> <p>Modets växlingar</p> <p>Modets betydelse för yrket</p> <p>Dagens mode</p> <p>Hur ett modellplagg kommer till</p> <p>Val av kläder med hänsyn till användning, färg, pris och mode</p> <p>Vård av kläder</p>		10	<p>Undervisningen i detta avsnitt bör samordnas med avsnitt ur delmomenten Material för kläder och Fackteckning.</p> <p>Avsnittet inleds med en orientering om hur ett mode uppkommer och dess betydelse i yrkesutövningen. Utrymme för diskussion om aktuella modefrågor bör ges.</p> <p>Frågan om hur ett modellplagg kommer till kan behandlas genom en jämförelse mellan skrädderi och industri.</p> <p>Det är naturligt att de elever som kommer att ägna sig åt kläder också ges förståelse för den personliga klädseln och vården av kläder, varför sådana frågor också lämnas utrymme</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5 Fackteckning</p> <p>Eleven skall genom sina studier utveckla sin fantasi och skapande förmåga samt sinnet för färg och form, skaffa sig kunskap och färdighet i olika former av bildframställning, skaffa sig grundläggande kunskaper i färglära samt skaffa sig grundläggande kunskap i klädteckning.</p> <p>5.1 Bildframställning</p> <p>Material för teckning och målning</p> <p>Färg- och formövningar</p> <p>Iakttagelseövningar</p>		12	<p>Undervisningen syftar till att överhuvudtaget utveckla elevens känsla för färg och form. Den individuella handledningen av varje elev är viktig. I undervisningen bör fackteckning och kostymhistoria komplettera varandra. Undervisningen bör vidare i största möjliga utsträckning anknytas till övriga moment i vilka teckning och formgivning kan äga tillämpning.</p> <p>Orientera om olika material för bildframställning. Anordna enkla teknikövningar som syftar till att ge kunskap om de olika materialen och om metodernas egenskaper och uttrycksmöjligheter.</p> <p>Från frigörande rörelseövningar i penn- och penselföring kan man övergå till en färdighetsträning som avser att ge eleverna säkerhet att snabbt återge enkla givna former.</p> <p>Anställ enkla kompositionsövningar i svart-vitt och färg, ytmönster och ornament.</p> <p>Öva figurkomposition: föremål - rum, figur - bakgrund.</p> <p>Iakttagelseövningarna omfattar studier av modetidningar och andra bilder med betoning på kläder. Bildernas formala uppbyggnad t ex figurbakgrund, färger samt fördelning av ljusa och mörka ytor uppmärksammas. Bildens innehåll diskuteras från exempelvis följande synpunkter: hur påverkas vi, vilka människor vänder sig bilden till?</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5.2 Färglära</p> <p>Färglärans grunder Färgtonkrets Gråskala Färgtonsnitt Färgkroppen Tillämpningsövningar</p>		10	<p>Undervisningen inleds lämpligen med definition av begreppet färg som material resp färg som synförmåelse samt som ljus. Orientering ges om olika färgsystem. Neutralgrå och kulörta färger, färgtonkretsen, gråskalan, färgtonsnittet och färgkroppen kan åskådliggöras genom användande av demonstrationsmaterial. Härvid beskrivs en färgeutseende genom att färgton och ytterligare egenskaper t ex ljushet och färgstyrka anges. Begreppen varma och kalla färger samt ljushets- och färgtoninduktion bör klargöras.</p> <p>Ljusets betydelse för färgupplevelsen diskuteras. Färgens betydelse i modesammanhang kan också beröras. Exempel på olika sätt att namnge färg ges.</p> <p>Färgkompositionsövningarna bör utföras i form av förutsättningslösa experiment och kompositionsövningar, avsedda att träna upp en färgkänslighet. Anknytning kan göras till färger i klädedräkten och till det personliga färgvalet.</p>
<p>5.3 Stoffstudier</p> <p>Studier av olika tygers fall och ytor</p>		6	<p>Undervisningen avser att genom övningar ge kunskap om olika metoder och tekniker att beskriva tygets utseende bl a med hjälp av t ex lövering, duttning och frottage.</p>
<p>5.4 Figurteckning</p> <p>Människokroppens proportioner Studier efter levande modell</p>		12	<p>I samband med studier efter levande modell bör eleverna tränas i syftning som hjälpmedel för erhållande av rätta proportioner.</p>
<p>5.5 Klädteckning</p> <p>Människokroppen och klädedräkten Sambandet mellan funktion, material, teknik, form och mönstring</p>		20	<p>Undervisningen skall samordnas med undervisningen i delmomentet mode- och klädkunskap.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>Teckning och målning av detaljer</p> <p>Teckning och målning av barn-, tonårs-, och vuxenkläder</p> <p>Teckning av några detaljer och plagg hämtade ur dräkthistorien</p>			<p>Övningarna i klädteckning skall tjäna till träning av öga och hand och bör ge fritt spelrum för ett personligt framställningssätt.</p> <p>Betydelsen av teckningens exakthet för tillverkning av plagget skall dock poängteras.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>6 Dräkthistoria</p> <p>Eleven skall genom sina studier orientera sig dels om klädedräktens utveckling inom forntidens kulturländer i medelhavsområdet samt i Europa fram till renässansen dels om icke västerländska dräkter samt</p> <p>inhämta kännedom om sambandet mellan klädedräkt och den samtida kulturutvecklingen.</p> <p>6.1 Klädedräktens uppkomst</p> <p>Varför vi klär oss</p> <p>Dräktens uppkomst och olika motiv</p>			<p>Undervisningen om dräkthistoria måste göras ytterst översiktlig. Den bör även beröra den samtida samhällsutvecklingen och dess avspeglning i klädedräkten. Undervisningen anknyts till undervisningen i Fackteckning.</p> <p>Begreppet klädedräkt innefattar i samtliga avsnitt även frisyr, huvud- och fotbeklädnader.</p>
<p>6.2 Icke västerländska kulturers dräktseder</p> <p>Kläder av skinn</p> <p>Eskimåernas dräkter</p> <p>Åkerbrukskultureernas kläder</p> <p>Arabiska, indiska och östafrikanska svepkläder</p>		<p>2</p> <p>Undervisningen inleds med definition av begreppet stil så som det kommer till uttryck i en periods konst och hela livsform. Hit hör även modet, som både påverkas och i vissa fall kan påverka den rådande stilen. Eleverna kan aktiveras genom anknytning till nutiden och deras egna kläder, varefter man kan behandla klädernas uppkomst och ändamål: att värma, att skylla och att pryda. Härvid behandlas också klädernas andra funktioner såsom medel att hävda en social tillhörighet samt att uttrycka emotionella och estetiska behov.</p> <p>Betydelsen av klimat, tillgång på material och redskap samt den tekniska utvecklingen av dräktens utformning framhålls.</p> <p>Ekonomi och mode som försäljningsfaktorer bör beröras liksom massmedias och reklamens betydelse för modet.</p>	
		4	<p>Sättet att klä och pryda sig i icke västerländska kulturer har spelat roll även för utformningen av de europeiska dräkterna. Det kan därför bli fråga om synpunkten vara befoget att ägna utomeuropeiska dräktseder något utrymme.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
Östasiatiska dräkter Mexikanska och sydamerikanska dräkter			<p>Vid undervisningen om de olika dräkterna bör deras betydelse för utvecklingen av europeiska kläderna vara utgångspunkten. Man kan exempelvis nämna att kaftanen och kimonen utvecklats ur manteln samt att den skofodraldräkten utgör ursprunget till tillskurna plagg.</p> <p>Bildexempel hämtas från respektive kulturs konst, t ex afrikanska masker, kinesiska målningar och statyetter, japanska träsnitt, indiska skulpturer och målningar samt persiska miniatyrer.</p> <p>Sambandet mellan kulturutveckling och klädkick skall uppmärksammas.</p>
6.3 Nordisk bronsålder De äldsta nordiska klädfynden		1	<p>De danska klädfynden från bronsålderna kan utgöra utgångspunkten vid behandlingen av detta avsnitt. Samtida skildringar i bild saknas, varför dessa fynd även kan utgöra underlag vid genomgången av klädedräkten i Norden under bronsåldern. Härvid studeras material, hopfogningsmetoder, smycken och ornament, varvid även levnads- och klimatförhållanden beaktas.</p>
6.4 Antiken Dräkten i forntidens Egypten och dess grannländer Den grekiska dräkten Den romerska dräkten		7	<p>Genom studier av egyptiska väggmålningar och skulpturer belyses bl a hur litet den egyptiska dräkten förändras under denna tid. De kretensisk-mykenskiska väggmålningarna och statyetter kan ge anledning att påpeka likheterna mellan de kretensiska kvinnodräkterna och ornamenten och motsvarande dräkter och ornament i den nordiska bronsåldern.</p> <p>Etruskiska gravmålningar, grekiska svart- och rödfiguriga vaser samt grekiska och romerska statyer och reliefer ger en bild av klädedräkten och kan lämpligen användas i undervisningen för att belysa de olika kulturernas klädsel.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>6.5 Medeltiden</p> <p>Dräkten i det bysantiska riket, skjorta (tunika) och längre mantel</p> <p>Den romanska medeltidsdräkten</p>		6	<p>I sammanhanget uppmärksammas utvecklingen på materialområdet både vad gäller framställning av tyg och tygernas vidare bearbetning exempelvis i fråga om färgning och mönstring.</p> <p>Undervisningen inleds med en översikt över den bysantiska dräktens utveckling ur den grekiska och romerska traditionen under ett starkt orientaliskt inflytande. Av intresse är bl a mansdräktens långa ärmar som levt kvar till vår tid, bl a i den gregisk-ortodoxa dräkten.</p> <p>Vid behandlingen av den romanska stilen beaktas den romerska och germanska påverkan.</p> <p>Det dåtida dräktskicket med bl a införande av byxor eller broker i mansdräkten kan åskådliggöras genom studium av illustrationer i handskrifter och av Bayeuxtapeten. De olikheter som under denna tid uppstod mellan kvinno- och manskläder bör särskilt uppmärksammas.</p> <p>Det mest kända dräktyfyndet i Sverige, Bockstensmannens, utgör vid sidan av vissa grönländska fynd den enda fullständigt bevarade medeltidsdräkten och kan lämpligen behandlas i detta avsnitt med beaktande av material, vävnadssätt och utformning.</p> <p>Vid undervisningen om den gotiska stilen uppmärksammas korstågens betydelse för dess uppkomst. Under första delen av perioden infördes t ex den bysantiska långdräkten som allmän mansdräkt i Västerlandet.</p> <p>Sömnadskonstens utveckling kan åskådliggöras genom studium av de tillskurna dräkterna, varvid även införandet av knappar i klädedräkten och den betydelse detta fick för användandet av åtsittande kläder beaktas.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
			Bildunderlag finns bl a att hämta på målningar av Giotto, på gobelänger samt i dåtidens bokminiatyrer

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7 Produktionsmetoder</p> <p>Eleven skall genom sina studier orientera sig om produktionsgången från tyg till färdigt plagg,</p> <p>skaffa sig kunskap om lämpliga arbetsmetoder för tillverkning av olika detaljer,</p> <p>skaffa sig grundläggande kunskap om tillverkning av såväl dam- som herrkläder samt</p> <p>skaffa sig kunskap om principerna för beräkning av arbetskostnader.</p> <p>7.1 Produktionsgången från tyg till färdigt plagg</p> <p>Inköp</p> <p>Mönster</p> <p>Produktionsberedning</p> <p>Tillverkning (tillskärning och sömning)</p> <p>Avprovning. Kontroll och leverans</p>		4	<p>Undervisningen om produktionsmetoder skall ske i nära anslutning till det praktiska arbetet.</p> <p>Utvecklingen inom beklädnadsbranschen kännetecknas som förut nämnts av snabba förändringar och omställningar, t ex då det gäller produktionsmetoder och material. Det är därför särskilt viktigt att undervisningen planeras så, att eleverna görs beredda att acceptera dessa förändringar och att undervisningen anpassas till tidsenliga krav med avseende på material, kvalitet och utförande.</p> <p>Undervisningen inleds med en översikt över produktionsgången med exempel hämtade från såväl beställningssömnad som konfektionsindustri. Härvid kan framhållas att skillnaderna mellan dessa tillverkningsmetoder till största delen ligger i organisation, arbetsuppläggning och utrustning samt i det förhållandet att medan industrin tillverkar kläder som skall passa många, arbetar beställningsskrädderiet med individuella kläder. Detta kan exemplifieras med uppgörande av ett sk flödesschema för ett provat och oprovat plagg.</p> <p>Produktionsplaneringens olika moment, syfte och hjälpmedel behandlas översiktligt.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
7.2 Serietillverkade plagg Mönster och tillskärning Sömnad. Pressning Avsyning Helstycks- och momentsömnad		3	<p>Utveckla närmare arbetsgången för serietillverkade plagg. Exempel kan hämtas från såväl tillverkning av dam- som herrkläder. Härvid uppmärksammas att tillverkningsmetod och arbetsgång är beroende av produktens slutliga utseende. Jämförelser kan t ex göras mellan kostym- och klänningsproduktion.</p> <p>I den praktiska undervisningen i årskurs 1 bör de flesta plaggen tillverkas som s k helstyckssömnad varigenom eleverna får kunskap om detta förfarande. Då man däremot inom konfektionsindustrin till övervägande del tillämpar s k momentsömnad och eleverna måste äga kunskap också om denna form ägnas speciell uppmärksamhet åt principerna för momentindelning. Det är därvid viktigt att framhålla orsakerna till momenttillverkning vilka bl a kan vara att man önskar erhålla en jämn kvalitet och möjlighet att utforma olika arbetsplatser efter en speciell detalj.</p>
7.3 Provade plagg Tillskärning Sömnad Provning Pressning Avsyning		3	<p>Undervisningen samordnas med tillverkningen av det första provade plagget. Det kan vara lämpligt att utgå från en klänning och behandla de olika momenten.</p> <p>Skillnaderna i tillverkningsgången mellan beställningstillverkade och konfektionerade plagg framhålls. I sammanhanget kan även passforms- och kvalitetskrav diskuteras. Exempel bör väljas från både större och mindre företag.</p>
7.4 Arbetsmetoder Sammanfogningsteknik Kvalitetskrav Kontroll	50	15	<p>Några avgörande skillnader mellan beställnings- och konfektionssömnad förekommer numera inte då det gäller utförande av olika detaljer. Vilken arbetsmetod som kommer till användning är i hög grad beroende av materialet, utrustningen och ar-</p>

Syfte och innehåll	Riktttider		Kommentarer
	A	F	
<p>7.5 Kalkylering</p> <p>Direkta och indirekta kostnader Beräkning av arbetskostnader Beräkning av tidsåtgång Kalkylering av självkostnadspris</p>		15	<p>betets uppläggning samt av de krav som ställs på det färdiga plagget.</p> <p>Till en början bör undervisningen anknytas till aktuella tillverkningsuppgifter varvid även tidsfaktorn berörs. Vid behandlingen av alternativa sömnadsmetoder kan det vara lämpligt att ordna undervisningen så att eleverna samverkar gruppvis, varefter de ges möjlighet att jämföra sina resultat.</p> <p>Vid undervisningen om kvalitetskrav bör inte endast sammanfogningstekniska problem behandlas utan även kvalitetsnormer för material, passform, tillskärning och pressning.</p> <p>De arbetsmetoder som tillämpas inom branschen är ofta analyserade både vad gäller arbetsmetod och kvalitetskrav. Nödvändigheten av att följa sålunda utprovade arbetsmetoder bör därför även här poängteras.</p> <p>Undervisningen inleds med definition av begreppen direkta och indirekta kostnader. Exempel bör i första hand hämtas från beställningsateljé och skrädleri.</p> <p>Beräkning av arbetskostnader och tidåtgång bör anknyta till aktuella uppgifter i det praktiska arbetet.</p> <p>Jämförelser mellan industriellt och ateljétillverkade plagg med avseende på arbetskostnader och slutligt pris kan göras. Detta kan ske genom att eleven på basis av egna tillverkade plagg får jämföra tidåtgången exempelvis för en oprovad och en provad byxa eller blus varvid även tiden för mönstertillverkning, tillskärning, provning och avsyning inräknas.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
			Därefter kan den direkta arbets- kostnaden beräknas. Investerings- kostnaderna och övriga indirekta kostnader behandlas översiktligt i detta sammanhang.

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>8 Tillverkning av dam- och herrplagg</p> <p>Eleven skall genom sina studier</p> <p>skaffa sig grundläggande färdighet i tillverkning av olika detaljer samt i tillverkning av dam- och herrkläder.</p>			<p>Sedan den elementära hand- och maskinsömnadstekniken inövats planeras undervisningen kring vissa plaggtyper. Tillverkningen av varje sådant plagg föregås dels av en genomgång med bestämmande av arbetsmetod, kvalitetskrav, arbetsgång, material, maskiner och mönster, dels av förövningar. Dessa förövningar skall omfatta detaljsömnad anpassad till det aktuella plagget. Härvid skall samma arbetsmetoder komma till användning som tillämpas i näringslivet.</p> <p>Undervisningen skall omfatta såväl provade som oprovade plagg. Tillverkningen av oprovade ("konfektionerade") plagg skall huvudsakligen utföras som s k helstycksömnad. Något plagg kan dock om så befinns lämpligt sys som s k momentömnad.</p> <p>Arbetsobjektet bör om möjligt hämtas från konfektionsindustrin. Härvid bör emellertid uppmärksammas att företagets arbetsmetoder måste följas och att kravet på bestämd leveranstid från undervisningssynpunkt kan medföra vissa olägenheter. Även andra sätt att lösa frågan om arbetsobjekt kan övervägas, exempelvis att tillverka kläder för någon institution.</p> <p>Eleverna bör få sy några plagg åt sig själva.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>8.1 Arbetsrock</p> <p>Detaljsömnad Tillverkning av arbetsrock e d Tillämpningsövningar</p>	50	4	<p>Undervisningen i årskurs 1 skall leda fram till att eleven vid tillämpningsövningar självständigt kan sy en enkel bomullsklänning eller blus samt ett framstycke till jacka med slag och krage samt en passpoalerad ficka.</p> <p>Undervisningen planeras med ett färdigt plagg som modell, vilket motsvarar tidsenliga krav med avseende på material, kvalitet och utförande. Det första plagget kan vara en arbetsrock och sys lämpligen för elevens egen räkning. Plagget utförs på "konfektionsvis", dvs utan trådmarkering och träckling utom vid särskilt svåra detaljer som t ex montering av ärmar, krage och blixtlås. Plagget skärs till av läraren.</p> <p>Undervisningen inleds med en demonstration av plagget och dess olika detaljer. Detaljerna behandlas var och en för sig med avseende på sömnadsmetod och kvalitet. Därefter diskuteras val av material, verktyg och maskiner. Tillverkningsgången skall också genomgå.</p> <p>Gå sedan igenom mönsterkonstruktionerna för de olika plaggdelarna (beträffande måttagning och mönsterkonstruktion, se i övrigt delmoment 4).</p> <p>Detaljsömnaden, som skall innefatta de i plagget ingående arbetsmomenten, utförs som förövningar, lämpligen i en följd som kan tillämpas vid plaggtillverkningen. Arbetet kan också utföras på så sätt att en detalj sys som förövning och sedan omedelbart omsätts på plagget. Härigenom kommer detaljsömnaden och plaggtillverkningen att ske parallellt.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
8.2 Blus och/eller skjorta	100	6	<p>I sammanhanget bör observeras att antalet förövningar för varje detalj kan variera beroende på svårighetsgrad. Montering av ärmar torde t ex kräva fler övningstillfällen än t ex insnitt.</p> <p>Oberoende av vilken modell som valts skall följande detaljer sys som förövningar nämligen insnitt, bystintag, lång rak söm med omtag, ärmhålsinfodring, lappficka, knyt-skärp, framkant med vikt kant, axelsöm, tränsat knapphål, montering av knapp samt maskinsydd fäll. Detta behöver dock inte innebära att plagget måste omfatta samtliga moment. De övriga detaljerna sys då enbart som övningar.</p> <p>För att befästa kunskaperna bör varje elev exempelvis för skolans eller något företags räkning tillverka ytterligare ett eller två plagg av liknande utseende.</p>
Förberedelsearbeten Detaljsömnad Tillverkning			<p>Liksom vid tillverkningen av det första plagget organiseras undervisningen med ett färdigt plagg som modell. Även det andra plagget kan utföras på "konfektionsvis".</p> <p>Detaljsömnaden skall huvudsakligen omfatta sådant moment som inte ingick i tillverkningen av det första plagget. Om förövningarnas svårighetsgrad successivt ökas och får omfatta olika arbetsmetoder ökas också elevens kunnande. Man bör dock till en början begränsa inlärandet av alternativa sömnadsmetoder</p> <p>Följande detaljsömnad skall förövas i detta sammanhang nämligen krage, manschett, skjortsprund samt montering av krage, manschett och ärmar. Beträffande val av sömnadsmetod hänvisas till befintliga arbetsinstruktioner.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>8.3 Byxa och/eller kjol</p> <p>Förberedelsearbeten Tillskärning Detaljsömnad Tillverkning Tillämpningsövningar</p>	120	7	<p>Dessa plagg skall utföras i ylle-tyg och kan sys som provade plagg. Eleverna bör själva få konstruera mönstret och skära till plagget.</p> <p>Genomgången av arbetsmetoder skall vad byxor beträffar avse såväl dam- som herrbyxa. Detaljsömnaden skall omfatta följande moment: linning, snedficka, gylf, veck, insnitt samt montering av linning, gylf och blixtlås. Ett särskilt övningsschema med angivande av sömnadsmetoder för sömnad av den första byxan har utarbetats, vilket bör komma till användning vid undervisningen.</p> <p>Arbetet bör följas av material-, tids- och kostnadsberäkningar.</p> <p>Övningarna bör planeras så, att varje elev får sy såväl ett par dambyxor som ett par herrbyxor.</p>
<p>8.4 Kavaj och/eller damjacka</p> <p>Förberedelsearbeten Riktning Detaljsömnad Tillverkning</p>	250	8	<p>Dessa plagg bör sys i en storlek och i samma modell. De kan lämpligen skäras till av läraren. Valet av material och arbetsmetoder bör göras med utgångspunkt från vad som bedöms vara mest rationellt. Påpressbara mellanlägg kan t ex komma till användning, vilket dock inte får hindra att eleverna informeras om traditionell tillverkning av kavajer. Då emellertid t ex pikering har betydelse vid utvecklande av känslan för form vid sammanfogning av två eller flera tyglager kan övningar i pikering inläggas i undervisningen.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>8.5 Klänningar</p> <p>Förberedelsearbeten Tillskärning Detaljsömnad Tillverkning</p>	110	6	<p>Särskilda övningsscheman med angivande av sömnadsmetoder för tillverkning av den första kavajen och dräktjackan har utarbetats. Vid användningen av dessa bör emellertid observeras att övningsschemat för damjacka bygger på förut inhämtade kunskaper vid tillverkningen av den första kavajen.</p> <p>Arbetet skall följas upp med material-, tids- och kostnadsberäkningar.</p> <p>Den första klänningen sys som helstyckssömnad medan de följande (2-3) sys som provade plagg. Materialet till dessa plagg bör utgöras dels av bomullstyg, dels av ylletyg.</p> <p>Eleverna bör själva få konstruera mönstren och skära till det andra plagget och följande.</p> <p>Modell, material och arbetsmetod skall härvid väljas med hänsyn till elevernas förut inhämtade kunskaper och så, att dessa kunskaper befästs och vidgas till att omfatta flera alternativa sömnadsmetoder.</p> <p>Tillverkningen av dessa plagg skall föregås dels av en genomgång med bestämmande av arbetsmetod, kavlitetskrav, arbetsgång och mönster, dels av förövningar.</p> <p>Material-, tids- och kostnadsberäkningar skall göras för de olika plaggen.</p>
<p>8.6 Ändring av plagg</p> <p>Metodik vid ändringar Ändringstecken</p>	10	4	<p>Undervisningen om ändring av plagg samordnas med undervisningen om måttagning, mönster och tillskärning. Vid behandlingen av det tekniska förfarandet vid utförandet av ändringar skall elevernas uppmärksamhet riktas på de skilda metoder som tillämpas inom klänningsömnad och skrädderi.</p>

Beklädnadsteknik, årskurs 2, gren för damkläder

DELMOMENT		Rikttider	
		Arbets teknik = A	Fackteori = F
1	Maskiner, verktyg och apparater	15	15
2	Material för kläder	15	35
3	Mönsterkonstruktion och tillskärning	60	50
4	Fackteckning		60
5	Dräkthistoria		20
6	Produktionsmetoder	80	60
7	Tillverkning av damkläder	830	40
		1 000	280

Allmänna synpunkter

Huvudmomenten ger en översikt över och orientering om ämnets omfattning inom linjen. I delmomenten utvecklas ämnesinnehållet närmare.

För delmomenten anges rikttider för undervisningen, vilka motsvarar bruttolektionsantalet för arbets teknik och fackteori enligt timplanen, arbetstekniken beräknad enligt det lägre veckotimantalet. Vid planeringen av undervisningen måste därför hänsyn tas till tidsbortfall för helgdagar, lovdagar o d.

Viss omfördelning av de angivna rikttiderna mellan och inom de olika delmomenten kan erfordras vid det praktiska genomförandet bl a beroende på elevernas varierande förkunskaper, arbetsuppgifternas utformning, tillgång på övnings- och undervisningsmateriel samt lokala förhållanden.

Undervisningen i gren för damkläder syftar till att ge grundläggande färdigheter i såväl hantverksmässig som industriell tillverkning av damkläder. Den skall ge ett yrkeskunnande som innefattar såväl manuella färdigheter som de fackteoretiska kunskaper som är nödvändiga för yrkesutövningen.

Utbildningen organiseras och planeras på samma sätt som i årskurs 1 dvs kring vissa plaggtyper. Undervisningen om de olika plaggtyperna inleds med en demonstration av det aktuella plagget, varefter den för arbetsuppgiften aktuella fackteorin genomgås. Därefter kan eleverna individuellt eller, i vissa fall, två eller flera tillsammans genomföra de olika arbetsuppgifterna. I likhet med i årskurs 1 kan dock förfärdigandet av det första plagget lämpligen ske med hela klassen samlad. Utbildningen genomförs så, att eleverna i princip får tillverka 4 - 6 plagg inom varje plagggrupp. Ungefär lika mycket tid ägnas oprovade och provade plagg. De senare bör huvudsakligen utföras som beställningsarbeten.

För planläggning och uppföljning bör för varje elev göras anteckningar om genomförda arbetsuppgifter och utnyttjad tid. För detta ändamål bör någon form av kontrollkort användas.

För att eleverna skall få uppleva de roller i lagarbetet som de senare kommer att fungera i - i varje fall om de kommer att ägna sig åt industriell tillverkning - bör de, liksom i årskurs 1, i viss turordning tilldelas uppgifter att exempelvis vara "skyddsombud" och att vara delansvariga för verktyg, maskiner, städning och belysning.

Eleverna bör genom skolans försorg i olika sammanhang stimuleras att utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt att komma till insikt om yrkes- och arbetsförhållandens föränderlighet på arbetsmarknaden.

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1 Maskiner, verktyg och apparater</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidga sina kunskaper om arbetsplatsens anordnande,</p> <p>skaffa sig kunskap om förekommande specialmaskiner,</p> <p>skaffa sig färdighet i elementär maskinsömnadsteknik för några typer av specialmaskiner samt</p> <p>skaffa sig kännedom om inom industrin förekommande utrustning.</p> <p>1.1 Arbetsplatsen</p> <p>Arbetsplatsens utformning inom hantverk och industri</p> <p>1.2 Symaskiner</p> <p>Specialmaskiners användningsområden</p> <p>Overlocks- och fällmaskinens konstruktion och arbetssätt</p> <p>Hjälpapparater och tillsatser</p> <p>De vanligaste maskinfelen</p> <p>Daglig vård. Veckorengöring</p> <p>Säkerhetsföreskrifter</p>		2	<p>Undervisningen skall i likhet med i årskurs 1 i största möjliga utsträckning samordnas med undervisningen om produktionsmetoder. Delmomentet skall innefatta en mer ingående behandling av för tillverkning av damkläder särskilt viktiga verktyg och maskiner. Härvid uppmärksammas olikheterna i utrustning för hantverksmässig och industriell tillverkning av damkläder. Studiebesök bör om möjligt komplettera undervisningen.</p> <p>Undervisningen inriktas på att ge en orientering om arbetsplatsernas olika utformning inom å ena sidan ateljéer och skradderier och å andra sidan konfektionsindustri och ändringsverkstäder. Jämförelser bör göras med hänsyn till arbets- och produktionsmetoder. I sammanhanget bör även arbetshygieniska och ergonomiska frågor diskuteras.</p> <p>Vid undervisningen måste olika risker vid arbete med tillskärning, vid symaskiner och med pressning ständigt framhållas.</p>
	5	5	<p>Avsnittet skall bygga på tidigare inhämtade kunskaper om symaskiner och koncentreras till specialmaskiner. Inom industrin förekommer specialmaskiner i varierande omfattning. Undervisningen bör därför ge en översikt över de olika typerna men tyngdpunkten läggs vid overlocks-, piker- och fällmaskinen. Vidare skall olika maskintillsatser och konstruktioner, såsom trådvaktare och s k staplare uppmärksammas.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1.3 Maskinsömnadsteknik</p> <p>Maskinsömnadsteknik för overlocks- och fällmaskinen omfattande</p> <p>hastighetsreglering</p> <p>styrning</p> <p>hopläggningar</p> <p>fästningar</p>	10	2	<p>Vid behandlingen av de inom hantverket använda specialmaskinerna kan det vara befogat att diskutera anskaffningskostnader i förhållande till utnyttjandegraden.</p> <p>I samband med genomgången av de olika maskintyperna behandlas de vanligaste maskinfelen och deras avhjälpande. I undervisningen ingår även byte av nålar, pressarfötter och knivar samt montering av olika hjälppapparater.</p> <p>För flera av specialmaskinerna gäller att endast en demonstration av deras funktion, arbetssätt och handhavande är möjlig. Det är därför angeläget att informera eleverna om att den elementära maskinsömnadstekniken för raksömsmaskinen ligger till grund även för sömnad på specialmaskiner. Tekniken att lära sig sy på t ex en knappålsmaskin behövs således inte ta så lång tid att inöva.</p> <p>Färdighet bör eftersträvas när det gäller sömnad på någon typ av overlocks- och fällmaskin.</p> <p>Vid undervisningen bör ständigt arbetsställningar och handgrepp uppmärksammas och kontrolleras.</p>
<p>1.4 Utrustning inom konfektionsindustrin</p> <p>Utrustning för tillskärning</p> <p>Anläggningar och utrustning för pressning</p> <p>Transportanordningar</p> <p>Säkerhetsföreskrifter</p>		4	<p>Undervisningen om utrustning för tillskärning samordnas med motsvarande avsnitt i delmomentet Mönsterkonstruktion och tillskärning. En orientering ges om utrustning för mönsteröverföring, läggning, skärning, punktmarkering samt om de till utrustningarna hörande skyddsanordningarna.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>1.5 Utrustning inom hantverk</p> <p>Maskinell utrustning</p> <p>Utrustning för tillskärning, provning och handsömnad</p>		2	<p>Avsnittet om pressanläggningar innefattar utrustning för såväl underpress som avpress. Exempel ges på några typer av anläggningar omfattande anordningar för erhållande av ånga och vakuum, olika slag av pressmaskiner och pressblockens utformning samt pressjärn.</p> <p>Frågan om hur transporten av plaggdelar och färdiga plagg lämpligen skall ske är aktuell även inom industrin. Detta gäller transport av såväl plaggdelar som färdiga plagg. Exempel på några olika metoder att lösa frågan för de olika arbetsoperationerna bör därför ges.</p> <p>Frågor om arbetarskydd behandlas i sammanhanget.</p> <p>Avsnittet skall ge en översikt över den utrustning som vanligen förekommer på en syateljé och ett damskrädderi. Översikten bör innefatta exempel på utrustning för skilda typer av arbetsplatser, varvid hänsyn tas till verksamhetens omfattning.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2 Material för kläder</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidga sina kunskaper om tygers egenskaper under användning och vid bearbetning,</p> <p>skaffa sig kunskap om bearbetning och färädling av textila material och vävnader samt</p> <p>skaffa sig kunskap om kvalitetsbedömning</p> <p>2.1 Bindemönster</p> <p>Jacquardvävnader</p> <p>Förstärkta vävnader</p> <p>Frotté- och sammetsvävnader</p> <p>Tyll- och sniljvävnader</p> <p>Mönstringsmöjligheter</p> <p>Triksåbindingar</p>		5	<p>Undervisningen skall i största möjliga utsträckning samordnas med undervisningen om tillverkning av damkläder. Den inleds med en kort repetition av olika textila begrepp och deras innebörd samt med en översikt över tidigare behandlade textila materials egenskaper och användningsområden.</p> <p>Undervisningen inleds med en repetition av grundbindningarna tvåskaft, kypert och satin. Dessa bindemönster skapar som tidigare nämnts i sig ett visst mönster som kan vidareutvecklas. Härifrån är det naturligt att övergå till mera avancerade mönstringar och beskriva principerna för Jacquardvävstolens arbetssätt. Möjligheter i mönstringshänseende kan också erhållas i de s k förstärkta vävnaderna. Härvid bör också orsakerna till deras framställning diskuteras, varav ett par t ex är att skapa ett kraftigare tyg utan att använda tjocka garner och att skapa mönstereffekter.</p> <p>De olika bindemönstren för vävda varor kan vara utgångspunkten vid behandlingen av möjligheterna i mönstringshänseende hos trikåvävnader. I sammanhanget diskuteras också trikåvarornas utveckling och den ökande användningen av trikåvävnader.</p> <p>Jämförelser mellan framställning av vävda och stickade varor görs med beaktande av bl a tillverkningsmetoder och egenskaper.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>2.2 Färgning</p> <p>Färgämnen</p> <p>Lösgods- och garnfärgning</p> <p>Styckfärgning</p> <p>Färghårdighet</p> <p>Efterbehandlingsar</p>		4	<p>Vid kvalitetsbedömning av en textilvara spelar färghårdigheten stor roll. Momentet kan därför inledas med en diskussion om olika slag av färghårdighet, t ex ljus-, gnid-, svett- och tvätthårdighet, och deras betydelse i olika sammanhang.</p> <p>Utifrån de önskade kraven på den färdiga varan behandlas valet av färgämne och färgmetod.</p>
<p>2.3 Efterbehandling och förädling av textilvaror</p> <p>Efterbehandling av bomulls-, rayon- och ullvaror</p> <p>Behandling mot krympning, skrynklings m m</p> <p>Impregnering mot mal, väta m m</p> <p>Termofixering</p>	3	5	<p>En demonstration av oberedda och beredda varor bör föregå en diskussion kring efterbehandlingens betydelse för den färdiga varan. Exemplet skall omfatta såväl vävnader som trikåvaror. Härvid kan t ex tøjvävnader och laminerade vävnader jämföras.</p> <p>Genom efterbehandling kan textilvaran förädlas. Den kan t ex genom olika metoder göras skrynkell- eller krymphärdig samt impregnerad mot väta, mal m m. I detta sammanhang belyses avsikten med behandlingen samt sambandet mellan material och efterbehandling, vilken alltid måste anpassas till materialet. Jämförelser mellan olika efterbehandlingars inverkan på den färdiga varan kan göras laboratoriemässigt, t ex vid tvättning och pressning.</p>
<p>2.4 Tryckning</p> <p>Principen för tygtryckning</p> <p>Rauleauxtryck</p> <p>Filmtryck</p> <p>Efterbehandlingsar</p>		3	<p>Vid behandlingen av detta avsnitt kan man jämföra textiltryck med exempelvis bok- eller tidningstryck. Man kan också utgå från enklare tryckförfaranden, t ex linoleumtryck eller s k "potatistryck". I sammanhanget kan också mönstringens betydelse vid klädtillverkning diskuteras.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2.5 Val av material</p> <p>Val av yttyg</p> <p>Val av mellanlägg, foder m m</p> <p>Val av sytråd och silke</p> <p>Val av övrigt tillbehör</p>	6	6	<p>Avsnittet får ses som en fördjupning av tidigare erhållna kunskaper och inriktas på för damkläder aktuella material. Val av mellanlägg för olika plaggtypen och tyg bör behandlas ingående. Härvid diskuteras också konsekvenserna av materialkombinationer t ex med avseende på formbarhet, tvättbarhet och pressbarhet.</p>
<p>2.6 Kvalitetsbedömning</p> <p>Varans bruksegenskaper</p> <p>Varans sömnadstekniska egenskaper</p> <p>Varans pressegenskaper</p> <p>Varudeklaration (VDN)</p> <p>Varumärkning</p>	6	12	<p>Med utgångspunkt i tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter diskuteras begreppet kvalitet. Härvid bör även massmedias och reklamens betydelse i sammanhanget nämnas.</p> <p>Vid behandlingen av de sömnadstekniska egenskaperna beaktas bl a tygets draperingsförmåga, press- och formbarhet, fixeringsförmåga, sybarhet och sömhållfasthet. Vid tillskärningen spelar väfträndernas placering tygets snedhet och rafflingsbenägenhet roll, varför även dessa faktorer bör diskuteras från kvalitetssynpunkt. Klämodets betydelse för bedömningen av en vara bör också beröras. Ett tygs bruksegenskaper diskuteras främst med utgångspunkt i kläder.</p> <p>Undervisningen om varudeklaration skall åtföljas av exempel, varvid syftet med deklARATIONEN betonas. Härvid bör jämförelser också göras mellan varudeklaration och varumärkning.</p> <p>En exemplifiering av olika varors benämning kan lämpligen göras i detta sammanhang.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3 Mönsterkonstruktion och tillskärning</p> <p>Eleven skall genom sina studier skaffa sig grundläggande färdighet i mönsterkonstruktion, inhämta kännedom om metoder och teknik vid provning, orientera sig om principerna för grade-ring samt inhämta kännedom om tillskärningsarbete inom såväl hantverk som industri.</p>			<p>Undervisningen skall integreras med undervisningen om tillverkning av damkläder. Tyngdpunkten läggs vid mönster för provade plagg, varvid grundmönster eller s k grundmallar huvudsakligen skall vara utgångspunkten i konstruktionsarbetet.</p>
<p>3.1 Måttagning och storlekssystem</p> <p>Måttagning för beställningsarbete</p> <p>Storlekssystem för damkläder</p>	2	2	<p>Undervisningen inriktas huvudsakligen på måttagning för provade plagg. Härvid ges exempel på olika kontrollmått. I sammanhanget uppmärksammas sambandet mellan mått och konstruktion av mönster, särskilt med tanke på nödvändiga måttillägg.</p> <p>Avsnittet innebär en utvidgning av tidigare genomgångna storlekssystem för damkläder och innefattar främst systemens konstruktion.</p>
<p>3.2 Konstruktion av grundmönster/ grundmallar</p> <p>Konstruktion av grundmönster för damkläder</p> <p>Konstruktion av detaljer</p>	12	10	<p>Undervisningen skall bygga på tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter och omfatta s k grunduppställning för liv, kjol, ärm, jacka, kappa och tvåsömsärm. Konstruktionerna utförs i normalstorlek. Undervisningen bör åtföljas av en diskussion om passform och möjligheter att utforma ett grundmönster/en grundmall efter individuella önskemål. Exempelvis olika tillägg för rörelsevidd kan diskuteras.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>3.3 Konstruktion av mönster för damkläder</p> <p>Konstruktion av mönster efter personliga mått till</p> <p>kjolar blusar klänningar damjackor kappor</p> <p>Beräkning av materialåtgång</p>	18	15	<p>Undervisningen skall i första hand omfatta konstruktion av mönster jämte beräkning av materialåtgång för de plagg som tillverkas i det praktiska arbetet. Även plagg till kunder bör kunna ligga till grund för konstruktion av olika modeller. Liksom i årskurs 1 skall mönstren huvudsakligen utföras med utgångspunkt i grundmönster/mallar och i skala 1:1.</p> <p>Avsnittet innefattar också konstruktion av mönster till kimono och raglan.</p>
<p>3.4 Mönsterformning och provning</p> <p>Uppsättning Provning</p>	15	10	<p>Uppsättning var tidigare ett vanligt arbetsmoment särskilt inom beställningssömmaden. Metoden är numera inte så vanlig men har visat sig ha stor betydelse för kunskaperna i provning. Med hänsyn härtill och till att möjligheterna till provning på kunder av olika skäl är små, är det befogat att följa upp undervisningen i årskurs 1 med någon undervisning i uppsättning. För att ge en uppfattning om proportioner och passform bör förfärdigade mönster och plagg sättas upp på docka och diskuteras. Eleverna bör ges möjlighet att prova något eller några plagg, vilket arbete torde kunna utföras i samband med tillverkningen av "egna" plagg.</p>
<p>3.5 Konstruktion av mönster för industrin</p> <p>Konstruktion av mönster och mönstermallar</p> <p>Gradering</p>	5	5	<p>Med utgångspunkt i inhämtade kunskaper i mönsterkonstruktion diskuteras utformningen av mönster för serietillverkade plagg. Särskilt uppmärksammas kraven på passform och exakt- het vid tillverkningen av de skilda mönsterdelarna.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3.6 Tillskärningsarbete</p> <p>Tillskärningsarbete inom beställningskrädderi</p> <p>Tillskärningsarbetet inom konfektionsindustrin</p>	10	2	<p>Tillvägagångssättet vid konstruktion av mönster med sömsån, stämhack och andra markeringar demonstreras. Detta kan följas upp genom att eleverna får konstruera en rak kjol för industriell tillverkning.</p> <p>Gradering inom konfektionsindustrin innebär förstoring eller förminskning av mönster. Liksom vid konstruktion av mönster finns många olika system och metoder. Varje företag har som regel sitt system, vilket ofta är resultat av många provningar och lång erfarenhet. Det är därför endast möjligt att ge generell kunskap om gradering. Principerna för gradering torde lämpligen kunna illustreras genom att eleverna får gradera ett par byxor eller en kjol.</p> <p>Tillskärningsarbetet inom hantverk och inom industri sker enligt skiljaktiga metoder. Medan man inom beställningsskrädderiet skär till ett plagg åt gången strävar man inom industrin efter att skära ut så många plagg på en gång som möjligt. Det är därför viktigt att eleverna informeras om dessa olika arbetssätt. I detta sammanhang kan också mönstrens utformning diskuteras. Exempel på tygberäkningar bör ges.</p> <p>I sammanhanget kan även tillskärningsarbetets rationella uppläggning inom beställningsskrädderiet med avseende på det fortsatta arbetet med plagget diskuteras.</p>
<p>3.7 Mode- och klädkunskap</p> <p>Dagens mode</p> <p>Val av kläder med hänsyn till användning, färg, pris och mode</p> <p>"Korrekt" klädsel</p> <p>Klädvård</p>		6	<p>Undervisningen i detta avsnitt samordnas med tillämpliga delar i delmomenten Material för kläder och Fackteckning. Den utgör vidare en utvidgning av motsvarande avsnitt i årskurs 1.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
			<p>Huvudvikten läggs vid val och vård av kläder. Klädvalet kan följas upp med upprättande av en så kallad kläd budget.</p> <p>Orienteringen om det aktuella modet bör ges anknytning till både utländsk och inhemsk presentation av modet.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>4 Fackteckning</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidareutveckla sin fantasi och skapande förmåga samt sinnet för färg och form samt vidga sina kunskaper i klädteckning.</p>			<p>Undervisningen skall bygga på förut inhämtade kunskaper och i största möjliga utsträckning anknytas till övriga delmoment, i vilka teckning och formgivning kan äga tillämpning. Särskilt gäller detta delmomentet dräkthistoria. Den individuella handledningen av varje elev är även i denna årskurs viktig.</p>
<p>4.1 Bildframställning</p> <p>Färg- och formövningar Iakttagelseövningar</p>		10	<p>Avsnittet inleds med en repetition av och översikt över material för olika former av bildframställning.</p> <p>Fria färg- och formövningar bör under kursen inläggas i undervisningen vid lämpliga tidpunkter.</p> <p>Färgkompositionsövningarna utförs som förutsättningslösa experiment men bör anknyta till färger i kläddräkt och ett personligt färgval.</p> <p>Iakttagelseövningarna anknyts till kläddräkten.</p>
<p>4.2 Stoffstudier</p> <p>Studier av tygers fall och ytor Förslag till mönstrade tyger</p>		10	<p>Undervisningen kan inledas med ytterligare träning i att avbilda ett tygs utseende.</p> <p>Därefter kan man låta eleverna göra förslag till mönstrade tyger, vilka följs upp med modellförslag till olika plagg.</p>
<p>4.3 Figurteckning</p> <p>Studier efter levande modell</p>		10	<p>Övningarna i figurteckning avser främst att ytterligare träna elevernas förmåga att återge givna former och rörelser.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>4.4 Klädteckning</p> <p>Sambandet mellan funktion, material, teknik, form och dekor</p> <p>Teckning och målning av barn-, tonårs- och vuxenkläder</p> <p>Teckning av plagg hämtade ur dräkt-historien</p> <p>Uppgörande av modell-, färg- och materialförslag till garderob</p>		30	<p>Avsnittet innefattar en utvidgning av motsvarande undervisning i årskurs 1 och syftar till att elevernas skapande förmåga skall utvecklas.</p> <p>Klädteckningen skall huvudsakligen gälla uppgörande av förslag till olika plagg. Utgå exempelvis från ett materialprov eller variera ett givet tema, t ex jacka, väst, byxor och kjol.</p> <p>I undervisningen kan även läggas in någon teckning av detaljer. Betydelsen av en tydlig teckning för klädtilverknningen uppmärksammas.</p> <p>Utgångspunkterna vid uppgörande av förslag till garderob kan vara flera. Uppgifterna kan exempelvis bestå i förslag till kläder åt en karakteriserad person, kläder för olika åldersgrupper eller för olika figur- och yrkesgrupper.</p> <p>I klädteckningen bör alltid ingå färgsättning och angivande av material. Materialvalet kan illustreras med tygprover.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>5 Dräkthistoria</p> <p>Eleven skall genom sina studier orientera sig om klädedräktens utveckling från och med renässansen fram till våra dagar,</p> <p>inhämta kännedom om sambandet mellan klädedräkt och den samtida kulturutvecklingen samt orientera sig om folkdräkter.</p>			<p>Liksom i årskurs 1 måste undervisningen om dräkthistoria göras ytterst översiktlig. Den bör även något beröra den samtida samhällsutvecklingen och dess avspeglning i klädedräkten. Betydelsen av att tillgången på material ökat och att nya material tillkommit beaktas i sammanhanget. Begreppet klädedräkt innefattar i samtliga avsnitt även frisyr, huvud- och fotbeklädnader.</p>
<p>5.1 Renässansen</p> <p>Italienskt, tyskt och spanskt mode</p>		3	<p>Genom studier av den italienska ungrenässansens dräkter belyses hur gotikens lodräta linjer efter hand övergick i renässansens vågräta. Särskilt markanta var de vågräta linjerna i den tyska mansdräkten varför denna ägnas uppmärksamhet.</p> <p>Vid behandlingen av det spanska modet framhålls de geometriska formerna. Den allt mer utvecklade skräddarkonstens betydelse för formgivningen av klädedräkten kan åtkämliggöras genom studier av de korta åtsittande mansjackorna och av kvinnodräkterna med hårt snörda liv, vida ärmar och kjolar.</p>
<p>5.2 Barocken</p> <p>Barockdräkten Det holländska borgerskapets dräkt Den franska dräkten Paris som modecentrum</p>		2	<p>Det utmärkande för barockstilen - ljuseffekter och kraftig rörelseverkan - återspeglas också i klädedräkten. Detta kan exemplifieras genom studium av dåtida målningar och de s k modekopparsticken.</p> <p>Det holländska borgerskapets sätt att klä sig kan ses som en reaktion mot det spanska renässansmodets stelhet.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
5.3 Regence och rokoko Dräkten under regence och rokoko		2	<p>Vid behandlingen av den franska dräkten uppmärksammas den roll Paris under barocken kom att spela ifråga om modet och den dominans som staden sedan dess haft, särskilt för utformningen av kvinnokläderna.</p> <p>Långrockens utveckling ur den orientalska kaftanen kan också studeras genom exempel från våra folkdräkter. Härvid betonas även att långrocken utgör föregångare till vår tids kavaj.</p> <p>Det ökade handelsutbytet med Ostasien och upplysningstidens idéer kan utgöra utgångspunkt i detta avsnitt. Härvid berörs också de utmärkande dragen i rokokostilen. Förkonstlingen och elegansen bör ställas mot natursvärmeriet.</p> <p>Den för perioden utmärkande ljusa färgskalan kan studeras på samtida målningar.</p>
5.4 Nyklassicism Louis XIV Den engelska borgerliga dräkten Dräkten under directoire och empire		3	<p>Studiet av periodens klädskick bör göras mot bakgrund av upptäckterna av de antika städerna Pompeji och Herculaneum med bl a ett starkt intresse för antiken som följd.</p> <p>Detta visar sig särskilt i kvinnodräkterna under directorie och empire.</p> <p>Vidare beaktas franska revolutionens påverkan på mansdräkten.</p> <p>Bildunderlag kan erhållas genom studier av målningar, modekopparstick samt modebilder som började ges ut under perioden.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5.5 Romantik och stilblandning</p> <p>Biedermeier Nyrokoko Stilblandning Sportkläder Reformdräkten Jugend</p>		5	<p>Den redan tidigare påbörjande imitationen av tidigare stilarter återspeglas i hög grad i klämodet. Å andra sidan är här att notera försöken att förenkla den tidigare öbekväma och från hygienisk synpunkt olämpliga kvinnodräkten.</p> <p>De jämförelsevis snabba modeväxlingarna under denna period behandlas med utgångspunkt i textilindustrins utveckling och i inträdande förändringar som ger större grupper en förbättrad social ställning. Vidare uppmärksammas tillkomsten av särskilda kläder för olika ändamål, t ex för arbete, sport, fest och olika årstider samt speciella barnkläder.</p> <p>Förenklingen av männens kläder med tillkomsten av kostymer uppmärksammas.</p>
<p>5.6 Funktionalism</p> <p>Funktionalism Modet från 1900-talets början till nutid</p>		4	<p>I och med funktionalismens genombrott under början av 1900-talet blev ändamålet och funktionen den bestämmande faktorn vid formbildningen. Härvid spelade inte bara de tekniska utan även de sociala förutsättningarna en stor roll, vilket i hög grad kom att påverka klädedräkten. De ökade möjligheterna till kommunikation länderna emellan bör också framhållas vid diskussionen om klädedräktens utveckling och förenkling.</p> <p>Härvid berörs också textil- och konfektionsindustrins utveckling och dess betydelse i modesammanhang.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
5.7 Folkdräkter Svenska folkdräkter		1	Avsnittet om dagens mode samordnas med undervisningen om mode- och klädkunskap. De svenska folkdräkterna och deras betydelse för klädsederna kan exemplifieras genom studier av svenska allmogedräkter.

Syfte och innehåll	Riktttider		Kommentarer
	A	F	
<p>6 Produktionsmetoder</p> <p>Eleven skall genom sina studier</p> <p>skaffa sig kunskap om tillverkning av damkläder inom såväl beställnings- skrädderi som konfektionsindustri,</p> <p>skaffa sig kunskap om lämpliga arbets- metoder för tillverkning av olika de- taljer,</p> <p>inhämta kännedom om arbets- och metod- studier samt</p> <p>orientera sig om företagsformer inom beklädnadsbranschen.</p> <p>6.1 Tillverkning av damkläder</p> <p>Ateljétillverkade kläder Serietillverkade kläder Modellkonfektion</p>		4	<p>Undervisningen inleds med en kort översiktlig repetition av vad som i årskurs 1 behandlats i fråga om produktionsgången.</p> <p>Vid undervisningen om ateljétill- verkade plagg kan det vara lämpligt att utgå från det första plagget som sys för en kunds räkning. Där- efter kan man övergå till att dis- kutera olika arbetsuppläggningar. Exempel på olika sätt att lösa frå- gor rörande t ex modell-, mönster- och materialanskaffning ges. Bety- delsen av rationell tillverkning belyses bl a från lönsamhetssynpunkt.</p> <p>Vid undervisningen om serietill- verkade plagg ges exempel på olika typer av plagg och förhållandet mellan tillverkningsuppläggning och arbetsmetoder samt plaggets slutliga utseende beaktas.</p> <p>I sammanhanget bör även s k modell- och måttkonfektionen beröras. Frå- gor om s k boutiquekläder kan dis- kuteras.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>6.2 Metodbeskrivningar</p> <p>Metodbeskrivningar Arbetsinstruktioner Ritteknik</p>	15	10	<p>Eleverna bör få kännedom om arbetsinstruktioner och metodbeskrivningar som används inom beklädnadsindustrin.</p> <p>Det är lämpligt att gå igenom någon eller några sådana arbetsinstruktioner. Diskutera de uppgifter och föreskrifter som där kan finnas beträffande material, maskinval, hjälpmedel, arbetsplatsens utformning, rörelseschema och operationsföljd. I anslutning härtill behandlas den inom branschen tillämpade rittekniken och redogörs för symboler som används.</p>
<p>6.3 Arbetsstudier</p> <p>Tidstudier Metodstudier</p>		6	<p>Undervisningen avser främst att ge orientering om systematik och hjälpmedel för rationaliseringsarbete inom beklädnadsbranschen samt att öka elevernas förståelse för rationella arbetsmetoder och goda arbetsförhållanden.</p> <p>Det är av vikt att eleverna informeras om begreppet normal arbetsprestation. Vidare bör de orienteras om hur arbetsstudierna bedrivs och vilka faktorer som det därvid är av särskild vikt att beakta och ta hänsyn till. Vidare bör klargöras hur arbetsmätning tillgår, t ex tidmätning med hjälp av klockstudier och elementartidsystem. Något enkelt prov kan få belysa detta, t ex prestationsmätning vid utförandet av någon övningsuppgift, där samtliga elever i årskursen deltar.</p>
<p>6.4 Arbetsmetoder</p> <p>Tillskärningsmetoder Sömnadsmetoder Pressmetoder Kvalitetskrav</p>	65	20	<p>Undervisningen samordnas med undervisningen i delmomenten Mönsterkonstruktion och tillskärning samt Tillverkning av damkläder. Den skall ta sikte på såväl provade som serietillverkade plagg.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
			<p>Vid behandlingen av provade plagg framhålls bl a mönstrets och tillskärningens betydelse för det fortsatta arbetet med plagget. Frågor rörande passform, antal provningar, press och användande av specialmaskiner diskuteras. Materialets betydelse vid val av arbetsmetod skall också framhållas.</p> <p>Vilken metod som skall tillämpas vid tillverkning av konfektionerade plagg bestäms bl a av produktionens storlek. Exempel på detaljer som kan försvåra och fördyra en rationell produktion ges. Vidare behandlas produktionsapparatens omställning vid ändringar och variationer i modell. Gå igenom olika omständigheter som måste beaktas vid uppgörandet av flödesscheman.</p> <p>Delmomentet skall också innefatta en genomgång av arbetsgången vid s k måttkonfektion.</p> <p>Vid undervisningen om kvalitetskrav genomås olika krav i fråga om toleranser vid maskin- och hand sömnad bl a med hänsyn till sömhållfasthet, stygnlängd och utseende. Olika kvalitetsnormer rörande detaljer, passform, hållbarhet m m belyses. Jämförelser mellan ateljé- och konfektionstillverkade plagg kan härvid göras.</p> <p>Till en början bör undervisningen anknyta till aktuella tillverkningsuppgifter, varvid även tidsfaktorn berörs. Vid behandlingen av alternativa sömnads- och pressmetoder kan det vara lämpligt att ordna undervisningen så att eleverna samverkar exempelvis två och två, varefter de ges möjlighet att jämföra sina resultat.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>6.5 Redovisningsrutiner</p> <p>Registrering och kontroll Självdeklaration</p>		2	<p>Ge en orientering om olika metoder för registrering och kontroll. Exempel ges på stämpelkort, arbetskort, transportorder, rekvisition m m.</p> <p>Inom branschen tillämpas i stor utsträckning s k självdeklaration vid redovisning av utfört arbete. Eleverna bör känna till hur dessa upprättas.</p>
<p>6.6 Beklädnadsbranschen</p> <p>Utveckling och omfattning Skrädderier, syateljéer Konfektionsindustrin Utbildningsfrågor</p>		2	<p>Ge en orientering om beklädnadsbranschen inklusive textil-, päls- och hatttillverkning med hänsyn till omfattning, utveckling, arbetsmiljö och ekonomi. I sammanhanget bör även den textila detaljhandeln beröras.</p> <p>Orientera också eleverna översiktligt om sådan utbildning som företagen själva anordnar.</p>
<p>6.7 Kalkylation</p> <p>Fasta och rörliga kostnader Prissättning på arbeten Kalkylering av självkostnadspris</p>		20	<p>Undervisningen om kalkylation inriktas främst på det mindre företags förhållanden. Klarlägg vilka faktorer som måste tas i betraktande vid fastställandet av pris på utförda arbeten.</p> <p>I sammanhanget behandlas också inköp och kontroll av material och utrustning för det mindre företaget. Valet av t ex symaskiner och pressutrustning kan diskuteras utifrån frågeställningen: lönar sig investeringen med hänsyn till den förväntade utnyttjandegraden?</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>7 Tillverkning av damkläder</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidga sina kunskaper om arbetsmetoder vid tillverkning av damkläder samt skaffa sig färdighet i utförandet av skilda arbetsmoment vid tillverkning av damkläder.</p>			<p>Undervisningen inriktas på utförandet av vissa bestämda plaggtyper. Dessa skall väljas så, att svårighetsgraden successivt ökas. Relativt omfattande övningar i detaljsömnad bör förekomma. Olika arbetsmetoder bör därvid tillämpas men antalet sådana för en och samma detalj bör begränsas. Det är viktigare att varje elev äger färdighet i en metod att sy en passpoalerad ficka än kännedom om ett flertal metoder. Arbetsmetod väljs i varje särskilt fall med hänsyn till material och till krav på kvalitet och utseende.</p> <p>Tillverkning av såväl provade som oprovade plagg skall ingå i undervisningen. Tillverkningen av konfektionerade plagg skall huvudsakligen utföras som s k helstycksömnad. Arbetsobjekt skall i det senare fallet om möjligt hämtas från konfektionsindustrin. Härvid uppmärksammas att företagets arbetsmetoder måste följas och att kravet på bestämda leveranstider från undervisningssynpunkt kan medföra vissa olägenheter. Även andra sätt att lösa frågan om övningsobjekt kan därför övervägas, t ex tillverkning av kläder för någon institutions räkning.</p> <p>De provade plaggen utförs huvudsakligen som beställningsarbete åt kunder. Dessa objekt bör väljas med beaktande av elevernas kunskapsstadium och så, att dessa kunskaper befästs och vidgas genom att omfatta alternativa sömnadsmetoder. Eleverna bör få sy något plagg åt sig själva.</p> <p>Undervisningen i årskurs 2 skall leda fram till att varje elev självständigt kan sy en dräktjacka. Detta plagg bör en kvinnlig elev kunna sy åt sig själv. Eleven skall själv välja modell, material och arbetsmetoder samt skära till, sy och pressa plagget.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7.1 Klänningar och blusar</p> <p>Förberedelsearbeten Val av tillverkningsmetod och bestämmande av kvalitet</p> <p>Detaljsömnad Tillskärning, sömnad och pressning Avsyning och kontroll Kostnadsberäkningar</p>	200	10	<p>Särskilda övningsscheman med angivande av alternativa sömnadsmetoder för tillverkning av några typplagg har utarbetats. Dessa bör komma till användning i undervisningen.</p> <p>Det är viktigt att tillse att elevernas arbetsställningar och arbetsrörelser är riktiga. El- och olycksfallsriskerna skall uppmärksammas.</p> <p>Undervisningen i årskursen påbörjas med tillverkning av en klänning eller blus. Vid planeringen av arbetet bör hänsyn tas till tidigare inhämtade erfarenheter så att kunskaperna om alternativa tillverkningsmetoder ökas. Det första plagget sys som helstyckssömnad och bör skäras till av läraren.</p> <p>Vid undervisningen om tillverkningsmetod bör sammanfogningstekniken diskuteras från formgivnings-, passforms- och utseendesynpunkt. Jämförelser mellan tidåtgången för alternativa metoder kan göras.</p> <p>Detaljsömnaden utförs såsom förövningar så upplagda, att elevernas kunskapsområde successivt ökas.</p> <p>Eleverna skall ges möjlighet att själva utarbeta en plan över tillverkningsgången för några plagg.</p> <p>För att eleverna skall få tillfälle till övning i tillverkning av konfektionerade blusar och klänningar bör de - sedan den första klänningen och den första blusen färdigställt - få tillverka flera plagg av likartat slag. Övningsobjekt kan härvid hämtas från industrin.</p> <p>Eleverna bör få göra material-, tids- och kostnadsberäkningar på de plagg de syr.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7.2 Dräkter och kappor</p> <p>Förberedelsearbeten Val av tillverkningsmetoder och bestämmande av kvalitet Detaljsömnad Tillskärning, sömnad och press Avsyning och kontroll Kostnadsberäkning</p>	250	10	<p>Med utgångspunkt från i årskurs 1 inhämtade kunskaper om kavajsömnad planeras tillverkningen av en dräktjacka. Som modell används ett färdigt plagg, vilket skall motsvara tidsenliga krav med avseende på material, kvalitet och utförande. Arbetet skall bl a omfatta konstruktion av mönster, tillskärning, bestämmande av arbetsmetoder och arbetsgång. Arbetsmetoderna skall väljas med hänsyn till vad som bedöms vara mest rationellt. Påpressbara mellanlägg kan t ex användas. Plagget sys som helstyckssömnad.</p> <p>Avsnittet skall även innefatta olika metoder för riktning av ficklock, under- och överkragar, framkanter och slagstofferlingar.</p> <p>Sedan arbetet med dräktjackan slutförts bör eleverna själva ha möjlighet att planera tillverkningen av en kappa. Detta plagg sys också som helstyckssömnad.</p> <p>Som ytterligare övning i tillverkning av dräkter och/eller kappor bör eleverna sy ett eller flera sådana plagg i ensartat utförande. Övningsobjekt bör kunna hämtas från industrin.</p> <p>Material-, tids- och kostnadsberäkningar skall göras i anslutning till tillverkningen av de olika plaggen.</p>
<p>7.3 Beställningssömnad</p> <p>Klännings- och blussömnad Kapp- och dräktsömnad Teknik vid ändringar</p>	350	12	<p>Undervisningen i arbetsteknik inom grenen för damkläder måste i stor utsträckning bygga på att tillgång finns på beställningsarbeten för kunder. Eleverna bör så snart en viss plaggtyp genomgått och övats - exempelvis dräkt - om möjligt omedelbart ges tillfälle att tillämpa sina kunskaper på ett beställningsarbete.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7.4 Fritidsplagg</p> <p>Förberedelsearbeten Tillskärning Detaljsömnad Sömnad och pressning Avsyning och kontroll</p>	80	8	<p>Plaggtillverkningen skall därvid föregås av en genomgång, varvid arbetsmetod och kvalitetsnormer bestäms liksom också vilka maskiner och verktyg som skall användas och vilka tillbehör som behövs. Vidare utarbetas en plan över arbetsgången, varvid antalet provningstillfällen uppmärksammas. Eleverna bör själva få konstruera mönstren och skära till dessa plagg.</p> <p>Material-, tids- och kostnadsberäkningar utförs för varje plagg.</p> <p>Någon träning i tillverkning av s k fritidsplagg kan läggas in i undervisningen. Tillverkningen bör i första hand omfatta konfektionerade plagg, såsom byxor, jackor och skjortor. Något av dessa plagg kan lämpligen utföras som momentsömnad, varvid eleverna ges tillfälle att tillämpa arbetsmetoder som är vanliga inom konfektionsindustrin vid momenttillverkning.</p>

Beklädnadsteknik, årskurs 2, gren för herrkläder

		Rikttider	
		Arbetsteknik = A	Fackteori = F
DELMOMENT			
1	Maskiner, verktyg och apparater	15	17
2	Material för kläder	15	35
3	Mönsterkonstruktion och tillskärning	60	45
4	Fackteckning		60
5	Dräkthistoria		20
6	Produktionsmetoder	80	60
7	Tillverkning av herrkläder	830	43
		1000	280

Allmänna synpunkter

Huvudmomenten ger en översikt över och orientering om ämnets omfattning inom linjen. I delmoment utvecklas ämnesinnehållet närmare.

För delmomenten anges rikttider för undervisningen, vilka motsvarar bruttolektionsantalet för arbetsteknik och fackteori enligt timplanen, arbetstekniken beräknad enligt det lägre veckotimantalet. Vid planeringen av undervisningen måste därför hänsyn tas till tidsbortfall för helgdagar, lovdagar o d.

Viss omfördelning av de angivna rikttiderna mellan och inom de olika delmomenten kan erfordras vid det praktiska genomförandet, bl a beroende på elevernas varierande förkunskaper, arbetsuppgifternas utformning, tillgång på övnings- och undervisningsmateriel samt lokala förhållanden.

Undervisningen i gren för herrkläder syftar till att ge grundläggande färdigheter i såväl hantverksmässig som industriell tillverkning av herrkläder. Den skall ge ett yrkeskunnande som innefattar såväl manuella färdigheter som de fackteoretiska kunskaper som är nödvändiga för yrkesutövningen.

Utbildningen organiseras och planeras på samma sätt som i årskurs 1 dvs kring vissa plaggtypen. Undervisningen om de olika plaggtyperna inleds med en demonstration av det aktuella plagget, varvid den för arbetsuppgiften nödvändiga fackteorin genomgås. Där-

efter kan eleverna individuellt eller, i vissa fall, två eller flera tillsammans utföra de olika arbetsuppgifterna. I likhet med i årskurs 1 kan dock förfärdigandet av det första plagget lämpligen ske med hela gruppen samlad. Utbildningen genomförs så, att eleverna i princip får tillverka 4-6 plagg inom varje plagggrupp. Ungefär lika mycket tid bör ägnas oprovade och provade plagg. De senare bör huvudsakligen utföras som beställningsarbeten.

För planläggning och uppföljning bör för varje elev göras anteckningar om genomförda arbetsuppgifter och utnyttjad tid. För detta ändamål bör någon form av kontrollkort användas.

För att eleverna skall få uppleva de roller i lagarbetet som de senare kommer att fungera i - i varje fall om de kommer att ägna sig åt industriell tillverkning - bör de, liksom i årskurs 1, i viss turordning tilldelas uppgifter att exempelvis vara "skyddsombud" och att vara delansvariga för verktyg, maskiner, städning och belysning.

Eleverna bör genom skolans försorg i olika sammanhang stimuleras att utveckla förmågan att iaktta och analysera sociala förhållanden på arbetsplatsen samt att komma till insikt om yrkes- och arbetsförhållandenas föränderlighet på arbetsmarknaden.

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1 Maskiner, verktyg och apparater</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidga sina kunskaper om arbetsplatsens anordnande,</p> <p>skaffa sig kunskap om förekommande specialmaskiner,</p> <p>skaffa sig färdighet i elementär maskinsömnadsteknik för några typer av specialmaskiner samt</p> <p>skaffa sig kännedom om inom industrin förekommande utrustning.</p> <p>1.1 Arbetsplatsen</p> <p>Arbetsplatsens utformning inom hantverk och industri</p> <p>1.2 Symaskiner</p> <p>Specialmaskiners användningsområden</p> <p>Overlocks-, piker- och krejningsmaskinernas konstruktion och arbetssätt</p> <p>Hjälpapparater och tillsatser</p> <p>De vanligaste maskinfelen</p> <p>Daglig vård. Veckorengöring</p> <p>Säkerhetsföreskrifter</p>			<p>Undervisningen skall i likhet med i årskurs 1 i största möjliga utsträckning samordnas med undervisningen om produktionsmetoder. Delmomentet skall innefatta en mer ingående behandling av för tillverkning av herrkläder särskilt viktiga verktyg och maskiner. Härvid uppmärksammas olikheterna i utrustning för hantverksmässig och industriell tillverkning av herrkläder. Studiebesök bör om möjligt komplettera undervisningen.</p> <p>2</p> <p>Undervisningen inriktas på att ge en orientering om arbetsplatsernas olika utformning inom å ena sidan herrskrädderi och å andra sidan konfektionsindustri och ändringsverkstäder. Jämförelser bör göras med hänsyn till arbets- och produktionsmetoder. I sammanhanget bör även arbetshygieniska och ergonomiska frågor diskuteras.</p> <p>Vid undervisningen måste olika risker vid arbete med tillskränning, vid symaskiner och med pressning ständigt framhållas.</p> <p>5 6</p> <p>Avsnittet skall bygga på tidigare inhämtade kunskaper om symaskiner och koncentreras till specialmaskiner. Inom industrin förekommer specialmaskiner i varierande omfattning. Undervisningen bör därför ge en översikt över de olika typerna, men tyngdpunkten läggs vid overlocks-, piker- och fällmaskinen. Vidare skall olika maskintillsatser och konstruktioner, såsom trådväktare och s k staplare uppmärksammas.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1.3 Maskinsömnadsteknik</p> <p>Maskinsömnadsteknik för overlocks-, piker- och fällmaskinerna omfattande hastighetsreglering styrning hopläggningar fästning</p>	10	2	<p>Vid behandlingen av de inom hantverket använda specialmaskinerna kan det vara befogat att diskutera anskaffningskostnader i förhållande till utnyttjandegraden. Olycksfalls- och el-riskerna uppmärksammas.</p> <p>I undervisningen ingår byte av nålar, pressfötter och knivar samt montering av olika hjälpapparater.</p> <p>I samband med genomgången av de olika maskintyperna behandlas de vanligast förekommande maskinfelen och deras avhjälpande.</p>
<p>1.4 Utrustning inom konfektionsindustrin</p> <p>Utrustning för tillskärning Anläggningar och utrustning för press Transportanordningar Säkerhetsföreskrifter</p>		5	<p>För flera av specialmaskinerna gäller att endast en demonstration av deras funktion, arbetssätt och handhavande är möjlig. Det är därför angeläget att informera eleverna om att den elementära maskinsömnadstekniken för raksömsmaskinen ligger till grund även för sömnad på specialmaskiner. Tekniken att lära sig att sy på t ex en knapphålsmaskin behöver således inte ta så lång tid att inöva.</p> <p>Färdighet bör dock eftersträvas när det gäller sömnad på någon typ av overlocks-, piker- och fällmaskin.</p> <p>Vid undervisningen bör ständigt arbetsställningar och handgrepp uppmärksammas och kontrolleras.</p> <p>Undervisningen om utrustning för tillskärning samordnas med motsvarande avsnitt i delmomentet Mönsterkonstruktion och tillskärning. En orientering ges om utrustning för mönsteröverföring, läggning, skärning, märkning samt om de till utrustningen hörande skyddsanordningarna.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>1.5 Utrustning inom hantverk</p> <p>Maskinell utrustning</p> <p>Utrustning för tillskärning, provning och handsömnad</p>		2	<p>Avsnittet om pressanläggningar innefattar för utrustning såväl underpress som avpress. Exempel ges på några typer av anläggningar omfattande anordningar för erhållande av ånga och vakuum, olika slag av pressmaskiner och pressblockens utformning samt pressjärn.</p> <p>Hur transporten av plagg (plaggdelar) lämpligen skall ske hör till de frågor som även bör diskuteras. Exempel på några olika metoder att lösa frågan för de olika arbetsoperationerna bör därför ges. Säkerhetsföreskrifterna skall uppmärksammas.</p> <p>Avsnittet skall ge en översikt över den utrustning som vanligen förekommer på ett herrskrädderi. Översikten bör innefatta exempel på utrustning för skilda typer av arbetsplatser, varvid hänsyn tas till verksamhetens omfattning.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2 Material för kläder</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidga sina kunskaper om tygers egenskaper under användning och vid bearbetning,</p> <p>skaffa sig kunskap om bearbetning och förädling av textila material och vävnader samt</p> <p>skaffa sig kunskap om kvalitetsbedömning.</p>			<p>Undervisningen skall i största möjliga utsträckning samordnas med undervisningen om tillverkning av herrkläder. Den inleds med en kort repetition av olika textila begrepp och deras innebörd samt med en översikt över tidigare behandlade textila materials egenskaper och användningsområden.</p>
<p>2.1 Bindemönster</p> <p>Jacquardvävnader</p> <p>Förstärkta vävnader</p> <p>Frotté- och sammetsvävnader</p> <p>Tyll- och sniljvävnader</p> <p>Mönstringsmöjligheter</p> <p>Triksåbindingar</p>		5	<p>Undervisningen inleds med en repetition av grundbindningarna tvåskäft, kypert och satin. Dessa bindemönster skapar som tidigare nämnts i sig ett visst mönster som kan vidareutvecklas. Härifrån är det naturligt att övergå till mera avancerade mönstringar och beskriva principerna för Jacquardvävstolens arbetssätt. Möjligheter i mönstringshänseende kan också erhållas i de s k förstärkta vävnaderna. Härvid bör också orsakerna till deras framställning diskuteras, varav ett par t ex är att skapa ett kraftigare tyg utan att använda tjocka garner och att skapa mönstereffekter.</p> <p>De olika bindemönstren för vävda varor kan vara utgångspunkten vid behandlingen av möjligheterna i mönstringshänseende hos triksåvävnader. I sammanhanget diskuteras också triksåvarornas utveckling och den ökande användningen av triksåtyger.</p> <p>Jämförelser mellan framställning av vävda och stickade varor görs med beaktande av bl a tillverkningsmetoder och egenskaper.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2.2 Färgning</p> <p>Färgämnen</p> <p>Lösgods- och garnfärgning</p> <p>Styckfärgning</p> <p>Färghärdighet</p> <p>Efterbehandlings</p>		4	<p>Vid kvalitetsbedömning av en textilvara spelar färghärdigheten stor roll. Momentet kan därför inledas med en diskussion om olika slag av färghärdighet, t ex ljus-, gnid-, svett- och tvätt-härdighet, och deras betydelse i olika sammanhang.</p> <p>Utifrån de önskade kraven på den färdiga varan behandlas valet av färgämne och färgmetod.</p>
<p>2.3 Efterbehandling och förädling av textilvaror</p> <p>Efterbehandling av bomulls-, rayon- och ullvaror</p> <p>Behandling mot krympning, skrynkling m m.</p> <p>Impregnering mot mal, väta m m</p> <p>Termofixering</p>	3	5	<p>En demonstration av oberoende och beredda varor bör föregå en diskussion kring efterbehandlingens betydelse för den färdiga varan. Exempelen skall omfatta såväl vävda tyger som trikåvaror. Härvid kan t ex tøjvävnader och laminerade vävnader jämföras.</p> <p>Genom efterbehandling kan textilvaran förädlas. Den kan t ex genom olika metoder göras skrynkell- eller krymphärdig, impregneras mot väta, mal m m. I detta sammanhang belyses avsikten med behandlingen samt sambandet mellan material och efterbehandling, vilken alltid måste anpassas till materialet. Jämförelser mellan olika efterbehandlingars inverkan på den färdiga varan kan göras laboratoriemässigt, t ex vid tvätt och pressning.</p>
<p>2.4 Tryckning</p> <p>Principen för tryckning</p> <p>Rauleauxtryck</p> <p>Filmtryck</p> <p>Efterbehandlings</p>		3	<p>Vid behandlingen av detta avsnitt kan man jämföra textiltryck med exempelvis bok- eller tidningstryck. Man kan också utgå från enklare tryckförfaranden, t ex linoleumtryck eller s k "potatis-tryck". I sammanhanget kan också mönstringens betydelse vid till-skärning diskuteras.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>2.5 Val av material</p> <p>Val av yttyg</p> <p>Val av mellanlägg, foder m m</p> <p>Val av sytråd och silke</p> <p>Val av övrigt tillbehör</p>	6	6	<p>Avsnittet får ses som en fördjupning av tidigare erhållna kunskaper och inriktas på för herrkläder aktuella material. Val av mellanlägg för olika plaggtypen och tyg bör behandlas ingående. Härvid diskuteras också konsekvenserna av materialkombinationer t ex med avseende på formbarhet och pressbarhet.</p>
<p>2.6 Kvalitetsbedömning</p> <p>Varans bruksegenskaper</p> <p>Varans sömnadstekniska egenskaper</p> <p>Varans pressegenskaper</p> <p>Varudeklaration (VDN)</p> <p>Varumärkning</p>	6	12	<p>Med utgångspunkt i tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter diskuteras begreppet kvalitet. Härvid bör även massmedias och reklamens betydelse i sammanhanget nämnas.</p> <p>Vid behandlingen av de sömnadstekniska egenskaperna beaktas bl a tygets draperingsförmåga, press- och formbarhet, fixeringsförmåga, sybarhet och sömhållfasthet. Vid tillskrifningen spelar väfträndernas placering tygets snedhet och rafflingsbenägenhet roll, varför även dessa faktorer bör diskuteras från kvalitetssynpunkt. Klädmodets betydelse för bedömningen av en vara bör också beröras. Ett tygs bruksegenskaper diskuteras främst med utgångspunkt i kläder.</p> <p>Undervisningen om varudeklaration skall åtföljas av exempel, varvid syftet med deklarationen betonas. Härvid bör skillnaderna mellan varudeklaration och varumärkning klargöras.</p> <p>En exemplifiering av olika varors benämning kan lämpligen göras i detta sammanhang.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3 Mönsterkonstruktion och tillskärning</p> <p>Eleven skall genom sina studier skaffa sig grundläggande färdighet i mönsterkonstruktion,</p> <p>inhämta kännedom om metoder och teknik vid provning,</p> <p>orientera sig om principerna för gradering samt</p> <p>inhämta kännedom om tillskärningsarbete inom såväl hantverk som industri.</p>			<p>Undervisningen skall integreras med undervisningen om tillverkning av herrkläder. Tyngdpunkten läggs vid konstruktion av mönster för provade plagg, varvid grundmönster eller grundmallar huvudsakligen skall vara utgångspunkten i konstruktionsarbetet.</p>
<p>3.1 Måttagning och storlekssystem</p> <p>Måttagning för beställningsarbete</p> <p>Storlekssystem för herrkläder</p>	2	2	<p>Undervisningen inriktas huvudsakligen på måttagning för provade plagg. Härvid ges exempel på olika s k kontrollmått. I sammanhanget uppmärksammas sambandet mellan mått och konstruktion, särskilt med tanke på nödvändiga måttillägg.</p> <p>Avsnittet innebär en utvidgning av tidigare genomgångna storlekssystem för herrkläder och innefattar främst systemens konstruktion.</p>
<p>3.2 Konstruktion av grundmönster/mallar</p> <p>Konstruktion av grundmönster för herrkläder</p> <p>Konstruktion av detaljer</p> <p>Konstruktion av lärfter, foder m m</p>	15	10	<p>Undervisningen skall bygga på tidigare inhämtade kunskaper och erfarenheter och omfatta s k grunduppställning för kavaj, byxor, väst och överplagg. Konstruktionerna utförs i s k normalstorlek och i skala 1:1. Undervisningen bör åtföljas av en diskussion om passform och möjligheter att utforma ett grundmönster/en mall efter individuella önskemål. Exempelvis olika tillägg för rörelsevidd kan diskuteras.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3.3 Konstruktion av mönster för herrkläder</p> <p>Konstruktion av mönster till kavajer</p> <p>Konstruktion av mönster till västar</p> <p>Konstruktion av mönster till byxor</p> <p>Konstruktion av mönster till överplagg</p> <p>Konstruktion av mönster efter personliga mått</p> <p>Beräkning av materialåtgång</p>	20	15	<p>Avsnittet skall i första hand omfatta konstruktion av mönster jämte beräkning av materialåtgång för de plagg som tillverkas i det praktiska arbetet. Även plagg som utförs som beställningsarbete bör kunna ligga till grund för konstruktion av olika modeller.</p> <p>Arbetet skall även omfatta konstruktion av lärfter, foder och slagstofferingsar. Liksom i årskurs 1 skall mönstren huvudsakligen utföras med utgångspunkt i grundmönster/mallar och i skala 1:1.</p>
<p>3.4 Provning</p> <p>Provning</p> <p>Påkritning</p>	5	5	<p>Undervisningen inleds med en genomgång av principer och metoder för provning av herrkläder. Särskilt uppmärksammas härvid anpassningen av plagg till olika figurtyper samt olikheterna i uppfattningen om begreppet god passform.</p> <p>För att eleverna skall få en uppfattning om proportioner och passform bör förfärdigade plagg sättas upp på docka och diskuteras. Eleverna bör ges möjlighet att prova något eller några plagg, vilket arbete torde kunna utföras i samband med tillverkning av "egna" plagg.</p>
<p>3.5 Konstruktion av mönster för industrin</p> <p>Konstruktion av mönster och mönstermallar</p> <p>Gradering</p>	8	5	<p>Med utgångspunkt i inhämtade kunskaper i mönsterkonstruktion diskuteras utformningen av mönster för serietillverkade plagg. Särskilt uppmärksammas kraven på passform och exakthet vid konstruktion av de skilda mönsterdelarna.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>3.6 Tillskärningsarbete</p> <p>Tillskärningsarbete inom skrädleri</p> <p>Tillskärningsarbete inom konfektionsindustri.</p>	10	2	<p>Tillvägagångssättet vid konstruktion av mönster med sömsmån, stämhack och andra markeringar demonstreras. Demonstrationen bör följas upp genom att eleverna får konstruera en byxa för industriell tillverkning.</p> <p>Gradering inom konfektionsindustrin innebär förstoring eller förminskning av mönster. Liksom vid konstruktion av mönster finns många olika system och metoder. Varje företag har som regel sitt system, vilket ofta är resultat av många provningar och lång erfarenhet. Det är därför endast möjligt att ge generell kunskap om gradering. Principerna för gradering kan lämpligen illustreras genom att eleverna får gradera ett par byxor eller en kjol.</p> <p>Tillskärningsarbete inom hantverk och inom industri sker enligt skilda metoder. Medan man inom skrädleri skär till ett plagg åt gången, strävar man inom industrin att skära ut så många plagg som möjligt på en gång. Det är därför viktigt att eleverna informeras om dessa olika arbetssätt. I detta sammanhang kan också mönstrens utformning diskuteras. Exempel på tygberäkningar ges också.</p> <p>Tillskärningsarbetets rationella uppläggning inom beställningsskrädleri med avseende på det fortsatta arbetet med plagget uppmärksammas.</p>
<p>3.7 Mode- och klädkunskap</p> <p>Dagens mode</p> <p>Val av kläder med hänsyn till användning, färg, pris och mode</p> <p>"Korrekt klädsel"</p> <p>Klädvård</p>		6	<p>Undervisningen i detta avsnitt samordnas med tillämpliga delar i delmomenten Material för kläder och Dräkthistoria. Den utgör en utvidgning och fördjupning av motsvarande avsnitt i årskurs 1 och skall här inriktas på herrkläder.</p> <p>Huvudvikten läggs vid val och vård av kläder. Klädvalet kan följas upp genom att eleverna får upprätta en sk klädbudget. Orienteringen om det aktuella modet bör om möjligt ske i anslutning till de årliga presentationerna av modet.</p>

Syfte och innehåll	Riktider		Kommentarer
	A	F	
<p>4 Fackteckning</p> <p>Eleven skall genom sina studier vidareutveckla sin fantasi och skapande förmåga samt sinnet för färg och form samt vidga sina kunskaper i klädteckning.</p>			<p>Undervisningen skall bygga på förut inhämtade kunskaper och i största möjliga utsträckning anknytas till övriga delmoment, i vilka teckning och formgivning kan äga tillämpning. Särskilt gäller detta delmomentet dräkthistoria. Den individuella handledningen av varje elev är även i denna årskurs viktig.</p>
<p>4.1 Bildframställning</p> <p>Färg- och formövningar</p> <p>Iakttagelseövningar</p>		10	<p>Avsnittet inleds med en repetition av och översikt över material för olika former av bildframställning.</p> <p>Fria färg- och formövningar bör under kursen inläggas i undervisningen vid lämpliga tidpunkter.</p> <p>Färgkompositionsövningarna utförs som förutsättningslösa experiment men bör anknyta till färger i klädedräkt och ett personligt färgval.</p> <p>Iakttagelseövningarna anknyts till klädedräkten.</p>
<p>4.2 Stoffstudier</p> <p>Studier av tygers fall och ytor</p> <p>Förslag till mönstrade tyger</p>		10	<p>Undervisningen kan inledas med ytterligare träning i att avbilda ett tygs utseende.</p> <p>Därefter kan man låta eleverna göra förslag till mönstrade tyger, vilka följs upp med modellförslag till olika plagg.</p>
<p>4.3 Figurteckning</p> <p>Studier efter levande modell</p>		10	<p>Övningar i figurteckning avser främst att ytterligare träna elevernas förmåga att återge givna former och rörelser.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>4.4 Klädteckning</p> <p>Sambandet mellan funktion, material, teknik, form och dekor</p> <p>Teckning och målning av barn-, tonårs- och vuxenkläder</p> <p>Teckning av plagg hämtade ur dräkt-historien</p> <p>Uppgörande av modell-, färg- och materialförslag till garderob</p>		30	<p>Avsnittet innefattar en utvidgning av motsvarande undervisning i årskurs 1 och syftar till att elevernas skapande förmåga skall utvecklas.</p> <p>Klädteckningen skall huvudsakligen gälla uppgörande av förslag till olika plagg. Utgå exempelvis från ett materialprov eller variera ett givet tema, t ex jacka, väst, byxor och kjol.</p> <p>I undervisningen kan även läggas in någon teckning av detaljer. Betydelsen av en tydlig teckning för kläd-tillverkningen uppmärksammas.</p> <p>Utgångspunkterna vid uppgörande av förslag till garderob kan vara flera. Uppgifterna kan exempelvis bestå i förslag till kläder åt en karakteriserad person, kläder för olika åldersgrupper eller för olika figur- och yrkesgrupper.</p> <p>I klädteckningen bör alltid ingå färgsättning och angivande av material. Materialvalet kan illustreras med tygprover.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5 Dräkthistoria</p> <p>Eleven skall genom sina studier orientera sig om klädedräktens utveckling från och med renässansen fram till våra dagar,</p> <p>inhämta kännedom om sambandet mellan klädedräkt och den samtida kulturutvecklingen samt</p> <p>orientera sig om folkdräkter.</p> <p>5.1 Renässansen</p> <p>Italienskt, tyskt och spanskt mode</p>		3	<p>Liksom i årskurs 1 måste undervisningen om dräkthistoria göras ytterst översiktlig. Den bör även något beröra den samtida samhällsutvecklingen och dess avspeglning i klädedräkten. Betydelsen av att tillgången på material ökat och att nya material tillkommit beaktas i sammanhanget. Begreppet klädedräkt innefattar i samtliga avsnitt även frisyr, huvud- och fotbeklädnader.</p> <p>Genom studier av den italienska ungrenässansens dräkter belyses hur gotikens lodräta linjer efter hand övergick i renässansens vågräta. Särskilt markanta var de vågräta linjerna i den tyska mansdräkten varför denna ägnas uppmärksamhet.</p> <p>Vid behandlingen av det spanska modet framhålls de geometriska formerna.</p> <p>Den allt mer utvecklade skräddarkonstens betydelse för formgivningen av klädedräkten kan åskådliggöras genom studier av de korta åtsittande mansjackorna och av kvinnodräkterna med hårt snörda liv, vida ärmar och kjolar.</p>
<p>5.2 Barocken</p> <p>Barockdräkten</p> <p>Det holländska borgerskapets dräkt</p> <p>Den franska dräkten</p> <p>Paris som modecentrum</p>		2	<p>Det utmärkande för barockstilen - ljuseffekter och kraftig rörelseverkan - återspeglas också i klädedräkten. Detta kan exemplifieras genom studium av dåtida målningar och de s k modekopparsticken.</p> <p>Det holländska borgerskapets sätt att klä sig kan ses som en reaktion mot det spanska renässansmodets stelhet.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5.3 Regence och rokoko</p> <p>Dräkten under regence och rokoko</p>		2	<p>Vid behandlingen av den franska dräkten uppmärksammas den roll som Paris under barocken kom att spela i fråga om modet och den dominans som staden sedan dess haft särskilt för utformningen av kvinnokläderna.</p> <p>Långrockens utveckling ur den orientalska kaftanen kan också studeras genom exempel från våra folkdräkter. Härvid betonas även att långrocken utgör föregångare till vår tids kavaj.</p> <p>Det ökade handelsutbytet med Ostasien och upplysningstidens idéer kan utgöra utgångspunkt i detta avsnitt. Härvid berörs också de utmärkande dragen i rokokostilen. Förkonstlingen och elegansen bör ställas mot natursvärmeriet.</p> <p>Den för perioden utmärkande ljusa färgskalan kan studeras på samtida målningar.</p>
<p>5.4 Nyklassicism</p> <p>Louis XIV</p> <p>Den engelska borgerliga dräkten</p> <p>Dräkten under directoire och empire</p>		3	<p>Studiet av periodens klädskick bör göras mot bakgrund av upptäckterna av de antika städerna Pompeji och Herculaneum med bl a ett starkt intresse för antiken som följd.</p> <p>Detta visar sig särskilt i kvinnodräkterna under directorie och empire.</p> <p>Vidare beaktas franska revolutionens påverkan på mansdräkten.</p> <p>Bildunderlaget kan erhållas genom studier av målningar, modekopparstick samt de modebilder som började ges ut under perioden.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>5.5 Romantik och stilblandning</p> <p>Biedermeier</p> <p>Nyrokoko</p> <p>Stilblandning</p> <p>Sportkläder</p> <p>Reformdräkten</p> <p>Jugend</p>		5	<p>Den redan tidigare påbörjade imitationen av tidigare stilarter återspeglas i hög grad i klämodet. Å andra sidan är här att notera försöken att förenkla den tidigare obehärliga och från hygienisk synpunkt olämpliga kvinnodräkten.</p> <p>De jämförelsevis snabba modeväxlingarna under denna period behandlas med utgångspunkt i textilindustrins utveckling och i inträdande förändringar som ger större grupper en förbättrad social ställning. Vidare uppmärksammas tillkomsten av särskilda kläder för olika ändamål t ex för arbete, sport, fest och olika årstider samt speciella barnkläder.</p> <p>Förenklingen av männens kläder med tillkomsten av kostymer uppmärksammas.</p>
<p>5.6 Funktionalism</p> <p>Funktionalism</p> <p>Modet från 1900-talets början till nutid</p>		4	<p>I och med funktionalismens genombrott under början av 1900-talet blev ändamålet och funktionen den bestämmande faktorn vid formbildningen. Härvid spelade inte bara de tekniska utan även de sociala förutsättningarna en stor roll, vilket i hög grad kom att påverka klädedräkten. De ökade möjligheterna till kommunikation länderna emellan bör också framhållas vid diskussionen om klädedräktens utveckling och förenkling.</p> <p>Härvid berörs också textil- och konfektionsindustrins utveckling och dess betydelse i modesammanhang.</p> <p>Avsnittet om dagens mode samordnas med undervisningen om mode- och klädkunskap.</p>
<p>5.7 Folkdräkter</p> <p>Svenska folkdräkter</p>		1	<p>De svenska folkdräkterna och deras betydelse för klädsederna kan exemplifieras genom studier av svenska allmogedräkter.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>6 Produktionsmetoder</p> <p>Eleven skall genom sina studier</p> <p>skaffa sig kunskap om tillverkning av herrkläder inom såväl beställnings- skrädderi som konfektionsindustri,</p> <p>öka sina kunskaper om lämpliga arbets- metoder för tillverkning av olika de- taljer,</p> <p>orientera sig om arbetsstudier samt</p> <p>orientera sig om företagsformer inom beklädnadsbranschen.</p> <p>6.1 Tillverkning av herrkläder</p> <p>Beställningstillverkade plagg</p> <p>Serietillverkade plagg</p>		4	<p>Undervisningen inleds med en kort översiktlig repetition av vad som i årskurs 1 behandlats i fråga om produktionsgången.</p> <p>Vid undervisningen om skrädderitill- verkade plagg kan det vara lämpligt att utgå från det första plagg, som sys för en kunds räkning. Därefter kan man övergå till att diskutera olika arbetsuppläggningar. Exempel på olika sätt att lösa frågor rör- rande t ex modell-, mönster- och materialanskaffning ges. Betydelsen av en rationell tillverkningsupp- läggning belyses bl a från lönsam- hetsasynpunkt.</p> <p>Vid undervisningen om serietillver- kade plagg ges exempel på några olika typer av plagg och förhåll- andet mellan arbetsuppläggning och arbetsmetoder samt plaggets slutliga utseende beaktas.</p> <p>I sammanhanget bör även modell- och måttkonfektion beröras. Frågor om s k boutiquekläder kan också diskuteras.</p>
<p>6.2 Metodbeskrivningar</p> <p>Metodbeskrivningar</p> <p>Arbetsinstruktioner</p> <p>Ritteknik</p>	15	10	<p>Eleverna bör få kännedom om arbets- instruktioner och metodbeskrivningar som används inom beklädnadsbranschen. Det är lämpligt att gå igenom någon eller några sådana instruktioner.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>6.3 Arbetsstudier</p> <p>Tidsstudier</p> <p>Metodstudier</p>		6	<p>Diskutera de uppgifter och föreskrifter som kan finnas i dessa instruktioner beträffande material, maskiner, hjälpmedel, arbetsplatsens utformning, rörelseschema och operationsföljder. I anslutning härtill behandlas den inom branschen tillämpade rittekniken och redogörs för använda symboler.</p> <p>Undervisningen avser främst att ge orientering om systematik och hjälpmedel för rationaliseringsarbete inom beklädnadsbranschen samt öka elevernas förståelse för rationella arbetsmetoder och goda arbetsförhållanden.</p> <p>Det är av vikt att eleverna informeras om begreppet normprestation. Vidare bör de orienteras om hur arbetsstudierna bedrivs och vilka faktorer som det därvid är av särskild vikt att beakta och ta hänsyn till. Vidare bör klargöras hur arbetsmätning tillgår, t ex tidmätning med hjälp av klockstudier och elementartidsystem. Något enkelt prov kan få belysa detta, t ex prestationsmätning vid utförandet av någon övningsuppgift, där samtliga elever deltar.</p>
<p>6.4 Arbetsmetoder</p> <p>Tillskärningsmetoder</p> <p>Sömnadsmetoder</p> <p>Pressmetoder</p> <p>Kvalitetskrav</p>	65	20	<p>Undervisningen sker i nära anknytning till delmomentet Mönsterkonstruktion och tillskärning samt Tillverkning av herrkläder. Den skall ta sikte på såväl provade som serietillverkade plagg.</p> <p>Vid behandlingen av provade plagg framhålls bl a mönstrets och tillskärningens betydelse för det fortsatta arbetet med plagget. Frågor rörande passform, antal provningar, press och användande av specialmaskiner diskuteras i sammanhanget. Materialets inverkan på val av arbetsmetod skall framhållas.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>6.5 Redovisningsrutiner</p> <p>Registrering och kontroll</p> <p>"Självdeklaration"</p>		2	<p>Vilken metod som skall tillämpas vid tillverkning av serietillverkade plagg bestäms bl a av produktionens storlek. Exempel på detaljer som kan försvåra och fördyra en rationell produktion ges. Vidare behandlas produktionsapparatens omställning vid ändringar och variationer i modell. Gå igenom olika omständigheter som måste beaktas vid uppgörandet av flödesscheman.</p> <p>Delmomentet skall också innefatta en genomgång av arbetsgången vid s k måttkonfektion.</p> <p>Vid undervisningen om kvalitetskrav genomås olika krav i fråga om toleranser vid maskin- och handsömnad med hänsyn till bl a sömhållfasthet, stygnlängd och utseende. Olika kvalitetsnormer rörande detaljer, passform, hållbarhet m m belyses. Jämförelser mellan hantverksmässigt och industriellt tillverkade plagg kan härvid göras.</p> <p>Till en början bör undervisningen anknyta till aktuella tillverkningsuppgifter, varvid även tidsfaktorn berörs. Vid behandlingen av alternativa sömnads- och pressmetoder kan det vara lämpligt att ordna undervisningen så, att eleverna samverkar exempelvis två och två varefter de ges möjlighet att jämföra sina resultat.</p> <p>Ge en orientering om olika metoder för registrering och kontroll. Exempel ges på stämpelkort, arbetskort, transportorder, rekvisitioner m m.</p> <p>Inom branschen tillämpas i stor utsträckning s k självdeklaration vid redovisning av utfört arbete. Eleverna bör därför känna till hur dessa upprättas.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>6.6 Beklädnadsbranschen</p> <p>Utveckling och sammanfattning</p> <p>Skrädderier, syateljéer</p> <p>Konfektionsindustrin</p> <p>Utbildningsfrågor</p>		3	<p>Ge en orientering om beklädnadsbranschen inklusive textil-, päls- och hatttillverkning med hänsyn till omfattning, utveckling, arbetsmiljö och ekonomi. I sammanhanget berörs även handeln med textilvaror och kläder.</p> <p>Orientera också eleverna översiktligt om sådan utbildning som företagen själva anordnar.</p>
<p>6.7 Kalkylation</p> <p>Fasta och rörliga kostnader</p> <p>Prissättning på arbeten</p> <p>Kalkylering av självkostnadspris</p>		15	<p>Undervisningen om kalkylation inriktas främst på det mindre företags förhållanden. Klargör vilka faktorer som måste tas i beaktande vid fastställandet av pris på utförda arbeten.</p> <p>I sammanhanget behandlas också inköp och kontroll av material och utrustning för det mindre företaget. Valet av texsymaskiner och pressutrustning kan diskuteras utifrån frågeställningen: lönar sig investeringen med hänsyn till den förväntade utnyttjandegraden?</p>

Syfte och innehåll	Riktttider		Kommentarer
	A	F	
<p>7 Tillverkning av herrkläder</p> <p>Eleven skall genom sina studier öka sina kunskaper om arbetsmetoder vid tillverkning av herrkläder, skaffa sig färdighet i utförandet av skilda arbetsmoment vid tillverkning av herrkläder samt orientera sig om metoder och teknik vid utförande av ändringar.</p>			<p>Undervisningen inriktas på utförandet av vissa bestämda plaggtyper. Dessa skall väljas så, att svårighetsgraden successivt ökas. Relativt omfattande övningar i detaljsömnad bör förekomma. Olika arbetsmetoder bör därvid tillämpas men antalet sådana för en och samma detalj bör begränsas. Det är viktigare att varje elev får färdighet i en metod att sy en passpoalerad ficka än kännedom om ett flertal metoder. Arbetsmetod väljs i varje särskilt fall med hänsyn till material och till krav på kvalitet och utseende.</p> <p>Undervisningen skall omfatta såväl provade som oprovade plagg. Tillverkningen av oprovade ("konfektionerade") plagg skall huvudsakligen utföras som s k helstyckssömnad. Arbetsprojekt bör i det senare fallet om möjligt hämtas från konfektionsindustrin. Härvid uppmärksammas att företagets arbetsmetoder måste följas och att kravet på bestämda leveranstider från undervisningssynpunkt kan medföra olägenheter. Även andra sätt att lösa denna fråga kan därför övervägas, t ex tillverkning av kläder för någon institutions räkning.</p> <p>De provade plaggen utförs huvudsakligen som beställningsarbete åt kunder. Dessa arbetsobjekt bör väljas med beaktande av elevernas kunskapsstadium och så, att dessa kunskaper befästs och vidgas genom att omfatta alternativa sömnadsmetoder. Eleverna bör få sy något plagg åt sig själva.</p> <p>Undervisningen i årskurs 2 skall leda fram till att varje elev självständigt kan sy en kavaj. Detta plagg bör en manlig elev kunna sy åt sig själv. Eleven skall själv välja modell, material och arbets-</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>7.1 Kavajer och blazers</p> <p>Förberedelsearbeten</p> <p>Val av tillverkningsmetod och bestämning av kvalitetsnormer</p> <p>Detaljsömnad Tillskärning Sömnad och pressning Avsyning och kontroll Kostnadsberäkningar</p>	200	10	<p>metoder samt skära till, sy och pressa plagget.</p> <p>Det är viktigt att tillse att elevernas arbetsställningar och arbetsrörelser är riktiga. El- och olycksfallsriskerna skall uppmärksammas.</p> <p>Undervisningen i årskursen påbörjas med tillverkning av en kavaj. Vid planeringen av arbetet bör hänsyn tas till tidigare inhämtade erfarenheter så att kunskaperna om alternativa sömnadsmetoder vidgas. Det första plagget bör sys som helstyckssömnad i storlek och i enstaka modell och bör skäras till av läraren. Valet av material och arbetsmetoder kan göras med utgångspunkt i traditionell tillverkning av kavajer.</p> <p>Särskilda övningsscheman med angivande av sömnadsmetoder för tillverkning av en sådan kavaj har utarbetats, vilka bör komma till användning i undervisningen.</p> <p>Vid undervisningen om tillverkningsmetod diskuteras sammanfogningstekniken från formgivnings-, passforms- och utseendesynpunkt. Jämförelser mellan tidåtgången för alternativa metoder kan göras.</p> <p>Detaljsömnaden utförs såsom förövningar, upplagda så att elevernas kunskapsområde successivt ökas. Eleverna skall ges möjlighet att utarbeta en plan över tillverkningsgången för några plagg.</p> <p>För att ge eleverna tillfälle till övning i tillverkning av konfektionerade kavajer och blazers bör de, sedan den första kavajen färdigställt, få tillverka flera plagg av likartat slag. Övningsobjekt bör kunna hämtas från industrin.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7.2 Byxor och västar</p> <p>Förberedelsearbeten</p> <p>Val av tillverkningsmetoder och bestämning av kvalitetskrav</p> <p>Tillskärning Detaljsömnad Sömnad och pressning Avsyning och kontroll Kostnadsberäkningar</p>	100	8	<p>Material-, tids- och kostnadsberäkningar görs i anslutning till de olika plaggen.</p> <p>Undervisningen har till uppgift att ge ökade kunskaper i tillverkning av herrbyxor. Undervisningen planeras utifrån ett färdigt plagg som modell vilket skall motsvara tidsenliga krav med avseende på material, kvalitet och utförande. Arbetet skall bl a omfatta konstruktion av mönster och tillskärning samt bestämning av arbetsmetoder och arbetsgång. Arbetsmetod och material skall väljas med hänsyn till vad som bedöms vara mest rationellt. Påpressbara mellanlägg kan t ex användas. Ett särskilt övningsschema med angivande av alternativa sömnadsmetoder har utarbetats, vilket bör komma till användning i undervisningen.</p> <p>Ytterligare träning i sömnad av västar och byxor bör kunna erhållas genom tillverkning av några plagg för industrins eller någon institutions räkning.</p> <p>Eleverna bör få göra material-, tids- och kostnadsberäkningar för de plagg de syr.</p>
<p>7.3 Överplagg</p> <p>Förberedelsearbeten</p> <p>Val av arbetsmetod och bestämning av kvalitet</p> <p>Tillskärning Detaljsömnad Sömnad och pressning Avsyning och kontroll Kostnadsberäkningar</p>	200	8	<p>Avsnittet skall omfatta tillverkning av paletå och raglanrock. Dessa plagg bör sys i en enda storlek och i en för alla likartad modell. Det kan beträffande det första plagget skäras till av läraren. Vid planeringen av arbetet bör man utgå från de kunskaper eleverna inhämtat i kavajsömnaden. Rationella arbetsmetoder med användning av påpressbara mellanlägg tillämpas.</p> <p>Avsnittet skall även innefatta olika metoder för riktning av ficklock, under- och överkragar, framkanter och slagstoffereringar.</p>

Syfte och innehåll	Riktigheter		Kommentarer
	A	F	
<p>7.4 Beställningssömnad</p> <p>Kostymsömnad Överplaggsömnad Teknik vid ändringar</p>	230	10	<p>För sömnad av det första överplagget har ett särskilt övningschema utarbetats med angivande av alternativa sömnadsmetoder vilket bör komma till användning i undervisningen.</p> <p>Sedan arbetet med det första överplagget slutförts skall tillfälle ges för sömnad av ytterligare plagg, vilka bör tillverkas i form av helstyckssömnad.</p> <p>Arbetet skall följas av material-, tids- och kostnadsberäkningar.</p> <p>Undervisningen i arbetsteknik inom grenen för herrkläder måste i viss utsträckning bygga på att tillgång finns på beställningsarbeten för kunder. Eleven bör så snart en viss plaggtyp genomgåtts och övats - exempelvis en kavaj - om möjligt omedelbart ges tillfälle att tillämpa sina kunskaper på ett beställningsarbete (kundplagg).</p> <p>Plaggtillverkningen skall därvid föregås av en genomgång varvid arbetsmetod och kvalitetsnormer bestäms liksom också vilka maskiner och verktyg samt tillbehör, som behövs. Vidare utarbetas en plan över arbetsgången, varvid antalet provningstillfällen uppmärksammas. Eleverna bör själva få konstruera och skära till dessa plagg.</p> <p>I sammanhanget genomgås förekommande ändringstecken och märken, som används vid provningar, varpå ges anvisningar för utförande av ändringar efter provningar.</p> <p>Jämförelser mellan helstycks- och beställningssömnad med avseende på arbetsmetod och arbetsgång kan göras.</p>

Syfte och innehåll	Rikttider		Kommentarer
	A	F	
<p>7.5 Fritidsplagg</p> <p>Förberedelsearbeten</p> <p>Tillskärning Detaljsömnad Sömnad och pressning Avsyning och kontroll</p>	100	5	<p>I undervisningen bör om möjligt även ingå någon träning i utförande av konfektionerade plagg samt reno- vering.</p> <p>Material-, tids- och kostnadsberäk- ningar utförs för varje plagg.</p> <p>Någon träning i tillverkning av s k fritidsplagg kan läggas in i under- visningen. Tillverkningen bör i första hand omfatta konfektionerade plagg, såsom s k fritidsbyxor, jackor och sportrockar. Något av dessa plagg kan lämpligen utföras som momentsömnad, varvid eleverna ges tillfälle att tillämpa arbets- metoder som är vanliga inom konfek- tionsindustrin vid momenttillve~~re~~ ning.</p>

KENNA BOK TELNDOR SEPTENNDRÖBLÖTENS
MEN FÖRME ÄVEN FÖR HÖGSKOLAN

BIBLIOTEKET
LÄRARHÖGSKOLAN
I MÖLNDAL

Läroplan för gymnasieskolan

Lgy⁷⁰

Supplement

Lgy 70:I Allmän del

Lgy 70:II Supplement

- 2-årig ekonomisk, social och teknisk linje
- Arbetslivsorientering
- Beklädnadsteknisk linje
- Bygg- och anläggningsteknisk linje
- Distributions- och kontorslinje
- EI-teleteknisk linje
- Fordonsteknisk linje
- Jordbrukslinje
- Konsumtionslinje
- Livsmedelsteknisk linje
- Processteknisk linje
- Skogsbrukslinje
- Trätekknisk linje
- Verkstadsteknisk linje
- Vårdlinje
- 3-årig Ek, Hum, Na och Sh linje samt 4-årig Te linje

Lgy 70:III Planeringssupplement

- Språkämnen: svenska och främmande språk
- Ek och So ämnen
- No och Te ämnen

Utbildningsförvaltningen